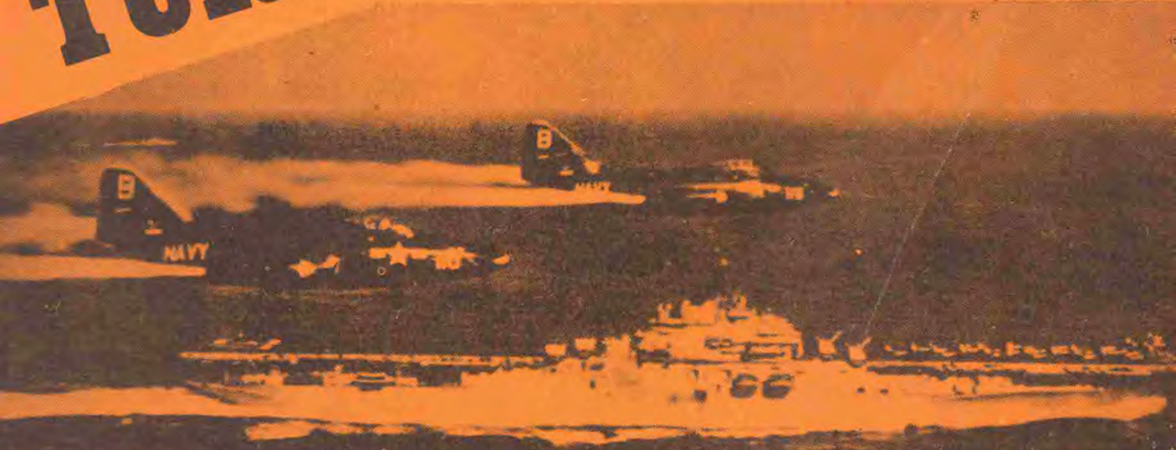
sosyalist yol

AMERİKA NEDEN TÜRKİYE'DE ?

2-3 AĞUSTOS EYLÜL 1975

sosyalist yol

İÇİNDEKİLER

SOSYALİST YOL ■ Aylık dergi ■ Sayı 2-3, Ağustos - Eylül 1975 ■ Sahibi: Talat Kılıç ■ Yazıişleri Müdürü: Şafak Kutal ■ Adres: Babıali Caddesi No. 14 Kat 2, Cağaloğlu - İstanbul ■ Ankara Bürosu: Rüzgârlı, İbrahim Müteferrika Sokak Fazilet Han Kat 1, Ulus ■ Dizgi - Baskı: Yelken Matbaası, İstanbul ■ Türkiye Dağıtımı: Hürriyet Gazete Dağıtım

Ayın Olayları

Türkiye'de

TARIM İŞÇİLERİNDE UYANIŞ

Sarı sıcak Söke ovasını yakıyor, büyük toprak sahibi Hilmi Fırat soğuk hava tesisatlı arabası içinde kaygulu gözlerle uzaktan tarlaların da hiç bir iş yapmadan oturmuş, sıcak altında 14 saatlik çalışmalarının karşılığı olarak kendilerine 42,5 lira verilmesini protesto eden işçileri seyrediyordu. «Uzun süremez» diye düşündü. «Uzun sürmemesi gerek» «yoksa elden gidecek ürün». Aslında bu düşünceler değildi elbet H. Fırat'ı ve onun gibileri rahatsız eden. Tarladaki ürünün yanmasından çok daha önemli şeyler vardı. İşçiler uyanıyordu. Yakın zamana kadar haber salınırdı «dayıbaşlarına» çukurovada ise «Elçi»lere istediğin kadar toprak işçisi, istediğinde hazır olurdu kapında. Beğenmedin mi, Urfa, Antep dolaylarından doldururdun tarlaları, bitirirdin isteğinden de âlâ biçimde bu büyük insan gücüne dayanarak işlerini. Oysa şimdi öyle değildi. Sendikalaşmak diye birşey çıkmıştı başına. Kendi gibiler başlarına bu geleceği iyi biliyorlar ve senelerdir. Toprak işçileri için «yasa» çıkartmıyorlardı. Yasasız işçi idi. toprak işçileri. Yasasız olunca da hak aranamazdı. Hak aramaya kalktın mı cezasını veren yasalar vardı ama, çalışmanı belirleyecek yasa yoktu. Senelerdir bir güzelce tezgâhlanmışlardı bunu ve sür git geliyordu bu böyle.

Oysa toprak işçisi durumuna dönüşmüş, feodal ilişkilerden alabildiğine hızla arınarak, kapitalist işletmeciliğe dönüşmüş, batı yöresi tarım kesiminde, elbette bu gelişime uygun olarak çalışan işçinin de niteliği değişecek ve haklı bir ta-

kım demokratik taleplerde bulunacaktı. Bir zaman için jandarma polis etkileyebilirdi bunu ama sonra...

Nitekim, 1971 öncesi ilk toprak hareketleri başladı. Batı Anadolunun toprak işçisi ücretleri ve çalışma koşullarını uygun hale getirmek, taban fiatlarını etkilemek amacı ile peş peşe mitingler tertiplemeye demokratik kuruluşlarla işbirliği içinde direnişlerde bulunmaya başladılar. 1971 mart'ından sonra bütün demokratik talepler gibi tarım işçilerinin de talepleri «buzdolabına» konmuş, «üzerlerine bir şal atılmıştı» Fakat polisiye hiçbir tedbirin işçiliğin içinde bulunduğu sosyal gelişimi engellemeyeceği açıkça ortadadır. Nitekim Söke'nin Sazlıköy'ünde toprak sahibi Hilmi Fırat'ın tarlalarında çalışan toprak işçileri sabah 6'da başlayıp gece 20.00'de biten «mesai»lerinin karşılığı olarak kendilerine verilen 42,5 lirayı az bularak toplu biçimde iş bırakmışlar ve direnişe girmişlerdi. Hiçbir sosyal güvence yoktu. Ve işçiler sendikaları aracılığı ile Hilmi Fırat'tan 60 lira istiyorlardı. Hilmi Fırat ise lütfedip 47,5 liraya çıkmış ve daha fazlasını vermemekte direnmişti. Direnmekte haklıydı zira ortada bir tarım iş yasası yoktu. Ama ceza yasaları vardı. Jandarma ve polis, emniyet müdürü ve vali kendi arkasında devletin temsilcileri olarak Hilmi Fırat'ı korumakla yükümlü idi ve bu görevlerini de en iyi biçimde yapıyorlardı. Nitekim, kışkırtıcı olarak Toprak-İş sendikası başkanı, yöneticileri ve bir kısım işçi, direniş nedeni ile göz altına alındı. Söke'de yönetici ve işçilerin mahkemeye çıkarılması sırasında da Sazlıköy'den Söke'ye gelen 400'ü aşkın tarım işçisi, polis tarafından, açık yapılan duruşma salonuna hiçbir gerekçe göstermeden, alınmamışlar ve bu işçiler ile polis arasında çatışma çıkmıştır. İşçiler yaralanmış, dövülmüş, annesini polis elinden almak isteyen 11 yaşındaki bir çocuk, gazetelere, göre, polis tarafından dövüldükten sonra sokağa atılmıştı.

Bütün bu tedbirlerin işçilerdeki uyanışı durduramayacağı devletin güçlerini işçilerin demokratik taleplerine karşı harekete geçirilenlerden mutlaka hesap sorulacağı unutulmamalıdır.

Söke direnişi ne bir başlangıçtır ne de bu tür olayların sonuncusudur.

İŞÇİ DİRENİŞLERİ SÜRÜYOR

Sarı sendikacılık denilen ve işçinin ekonomik haklarını patronlara peşkeş çekebilmek için kullanılan mekanizmanın işçiler gözünde tamamen çöktüğü günler yaşanıyor ülkemizde. Bunun en iyi örnekleri işçi direnişleridir. Türkiye'de bugünkü işçi direnişlerinin tümü işçilerin sendika seçme özgürlüğünü savunmaları nedeni ile ortaya çıkmaktadır.

Gamak Direnişi

Patron sendikası olarak bilinen ve başında eski polislerin bulunduğu Tek-Met-İş Sendikasının üyesi olan 650 işçi toplu sözleşme pazarlığını bu sendikanın değil DİSK üyesi Maden-İş Sendikasının yapmasını istemişler ve topluca Maden-İş Sendikasına geçmişlerdir. Ancak işveren Maden-İş Sendikası ile sözleşmeye oturmak istememiş ve Tek-Met-İş Sendikası ile sözleşme imzaladığını ileri sürmüş ve bu sendikada bunu ilân etmiştir. Bunun

üzerine 650 işçi iş başı yapmayarak direnişe geçmiştir. Ancak bu fabrikada Maden İş Sendikasının tutumu işçiler arasında hayal kırıklığı yaratmıştır. Uzun bir dönem demokratik kuruluşların yardımı ve Sosyalist Partinin sendikacı yöneticilerinin yardımı ile ayakta duran direnişe, sonradan Maden-İş tarafından el konulmuş ve sahip çıkılmıştır. Ancak, işçiler maddi bakımdan bu sendikadan yardım görmemektedirler. İşçilerin tüm giderlerinin elbette bu sendikaca karşılanması söz konusu değildir. Ancak patronların karşısında Türkiye'nin en güçlü sendikası olarak dikilen Maden-İş'in ufak sendikalar gibi olanaksızlık içinde olmadığı gerçeğine bakarsak Gamak işçilerine Maden-İş'in yardım etmeyiş nedenleri pek anlaşılmamaktadır. Bir Maden - İş Sendikası yetkilisi işçilere direnişin yasa dışı olması nedeni ile para yardımı yapılmasının sendika ile bu direniş arasında köprü kurulması olarak yasal sakıncalar yaratacağını söylemesi ise elbette ciddiye alınacak bir şey değildir. Ancak işçilere böyle söylenmesinin nedeni olaya kanımızca kılıf hazırlamaktır. İşverenlerin yasa dışı tutumlarına karşı işçilerin iş yasası gereğince işi her an bırakma olanakları vardır. Bunun hesabı da verilmez ve direnişler bu esas üzerine kurulur. Gamak işçisinin demokratik, anayasal hakkı, açıkça patron tarafından çiğnenmiştir ve işçinin bu anayasa dışı tutuma karşı direniş hakkı vardır. Bu nedenle de bu anayasal hak olan direnişe para yönünden de yasa yönünden de devrimci bir sendikanın karşı çıkması sadece bir bahanedir.

Ambarlı Direnişi

Bir büyük direnişte gene aynı nedenle (sendika seçme) Ambarlı da kurulu santral montajını yapmakta olan Sungurlar işçisinin direnişidir. Sungurların patronu daha evvelde Sungurlar fabrikasında işçi kıyımında bulunmuş ve sözleşme imzalamaktan kaçınmıştır. Aynı oyunu gene tezgâhlayan Sungurlar işverenine karşı DİSK'e bağlı İlerici Yapı İş Sendikası Bölge Çalışma Müdürlüğünce tespit yaptırmış ve işverence işten 65 işçinin sendikal faaliyet nedeni ile işten çıkartıldığını tespit ettirmiştir. Bu rapor üzerine mahkemelere ve sıkıyönetim komutanlığına sendikaca başvurulmuş ancak buralardan bir sonuç çıkmamıştır. Bölge Çalışma Müdürü bu arada verilen müfettiş raporunu yetersiz bulduğu gerekçesi ile yeniden inceleme yaptırmak üzere dosyayı alakoymuş ve işi uzatma yoluna gitmiştir. Fakat 100'e yakın Sungurlar işçisi Bölge Çalışma Müdürlüğüne topluca giderek durumu bu müdür muavinine anlatmışlar ve ikinci incelemeyi de bir an evvel yaptırmışlardır. Bölge Çalışma Müdürlüğünden çıkan Sungurlar işçisi, topluca, direnişlerini daha önce sendika başkanı ile birlikte ziyaret etmiş olan DİSK'in yeni genel sekreteri İbrahim Güzelce'nin ziyaretini iade etmek için, DİSK binasına gitmişlerdir. İbrahim Güzelce ile uzun uzun konuşan işçiler DİSK'in yeni kurulmuş ve üyesi olan İlerici Yapı İş'e yardım edip etmeyeceklerini sorunca, Güzelce, işçilere, işçiden-işçiye, fabrikadan - fabrikaya yardım kampanyasının açılacağını söylemiştir. Bu direnişteki işçi, İskenderunda kıyılmış, yapı işçilerinin ünlü meclis yürüyüşünde bulunmuş, Keban direnişinden geçmiş işçiler topluluğudur. Şimdi Ambarlı işçileri, DİSK'in yeni genel sekreterinin sözünü tutmasını, DİSK'in

İşçiden-İşçiye kampanyasını açmasını beklemektedir.

İşçi Direnişi Nedeni İle Sosyalist Parti Yöneticileri Göz Altında

Gaziantep ilinde de Teksif sendikasının işyeri temsilcileri ile tartışan işçiler arasında çıkan münakaş sonucu, patron, Teksif Sendikasının isteği ile, işyeri temsilcisine arkadaşları adına karşı çıkan, işçiyi işinden atmıştır. İşten çıkarma olayı üzerine, işyerinde üretim, işçiler tarafından durdurulmuş, patronun çağırdığı polisler işyerini silâh zoru ile kuşatmışlardır. Ancak, bunun üzerine, direniş fabrika kapısında devam etmeye başlamıştır. 5.7.1975 günü başlayan direniş nedeni ile Sosyalist partinin yeni kurulan il teşkilâtının yöneticileri, işçileri direnişe teşvik ve kışkırtmadan dolayı polis tarafından göz altına alınmışlardır. İl başkanı Zeki Keskin, Yönetim Kurulu üyesi İsmail Alkan ve parti üyelerinden Ali Erikli, ve fabrikadan atılan Hayri Gezer, çıktıkları mahkemede serbest bırakılmışlardır.

İl başkanı Zeki Keskin, duruşmadan sonra ,bu yıldırma politikasının senelerdir sürdürdüğü, egemen güçlerin polis işbirliği ile kendilerini yıldıramayacaklarını mücadelenin onların istediği biçimde değil, işçi sınıfının dünya görüşünün gerektirdiği biçimde devam edeceğini ve işyerinde sarı sendikaya rağmen direniş ile imzalanması başarılan protokolün işçi sınıfı adına başarılı bir sonuç olduğunu açıklamıştır.

TÜRK - İŞ DAĞILIYOR MU?

Türk-İş'e bağlı büyük sendikalardan olan Genel-İş Sendikasının bu konfederasyondan kopması üzerine daha başka sendikalarında ayrılma eğiliminde oldukları ve ayrılmak için yetkili organlarında hazırlık yaptıkları, ortaya çıkmıştır. Bunların başında Oleyis Sendikası gelmektedir. Bu sendikalar, Türk - İş içinde partiler üstü politikaya karşı sosyal demokrat bir politika önermişler ve 4'ler hareketinin lideri olarak olayı başlatmışlardır. Daha sonra sayıları çoğalan ve 12'yi bulan bu sendikaların belirli politik merkezlere bağlı liderlerinin yaptıkları açıklamalardan anlaşıldığı kadarı ile olayın temelinde işçi sınıfının bilmi ve talepleri değil CHP li olmak yatmaktadır. CHP Milletvekili Genel İş Sendikası Başkanı Abdullah Baştürk'ün yaptığı açıklamalar hep işçi sınıfını CHP kuyruğuna takıp götürecek nitelikte açıklamalardır.

Bu sendikaların DİSK bünyesinde toplanması ise ayrı bir sorun olarak sosyalistlerin gündeminde yer almaktadır. Zira son kongresi ile kesin olarak (ve resmî olarak)? CHP kuyruğuna takılmasına uğrasılan DİSK'in bu katılmalarla nasıl bir güç kazanacağı, işçi sınıfı sendikacılığı sınırlarını bırakarak Kitle Sendikacılığı yapan örgüt durumuna geleceği ortadadır. (Bu konu ile ilişkin geniş incelememizi ilerdeki sayfalarda bulacaksınız.)

FAŞİSTLER KONGRE BASIYOR

Köy İşleri Bakanlığına bağlı işçilerin örgütlendiği Köy-YSE-İŞ Sendikası Ankara Merkez Şubesi kongresi geçtiğimiz günler içinde bizzat bu sendikanın genel merkez takımı ve bakanlığın işbirliği ile hazırlıkları yapılan provakasyona uğradı ve faşist güçler tarafından basıldı.

Köy-YSE - İş Sendikasının hemen bütün illerde kurulu bulunan sendika şubeleri devrimci işçilerin eline geçmiştir. Bu sendikanın tabanı sarı sendika niteliğinden kurtulup DİSK üyesi bir sendika olmak için köklü girişimler içinde idi. Genel Merkez kadrosu 5-6 ay öncesine kadar bu isteği uyutarak karşılayacağını zannediyor, hatta o zaman ki DİSK Genel Sekreterinin bir gazetede yazdığı yazılarla övgüsünü kazanıyorlardı. Ancak meselenin böyle olmadığı ve bu sendika yöneticilerinin faşistlerin güdümünde ve iktidar yanlısı kişiler olduğu kısa zamanda üyelerce anlaşıldı ve mücadele kızıştı. Ankara Merkez Şubesi de devirimci kesimin elinde idi. Ve kongresi yaklaşmıştı. Mevcut üye ile faşistlerin burada bir oy bile almaları olanaklı değildi. Bunun üzerine bizzat Köy İşleri Bakanı Vefa Poyraz tarafından geçici işçi statüsü adı altında 200'ü aşkın ülkü ocaklı, site yurdunda çöreklenmiş adamları işe almak ve sendikaya üye yaptırılmak istendi. Bakanlığın ve Sendika genel merkezinin bu çabalarına rağmen faşistler kongreyi oylama yolu ile alamayacaklarını anlayınca Makine Mühendisleri Odasında yapılan kongreyi AP binası ve DP binası civarından ateşe tuttular. İşçiler karşı koymuş, silâhlı saldırıya rağmen, faşistler püskürtülmüştü. Ancak faşistlerin bu yenilgisi üzerine ortaya çıkan polisler, binayı bastılar ve içerideki bütün üyeleri boşaltarak kongre yapılmasını engellediler. Ertesi gün de merkez şube başkanı ile Ankara 5 Bölge Şubesi Başkanları ve yöneticileri gözaltına alınarak meydanın tamamen faşist güçlerin eline geçmesi sağlanmış oldu.

Devrimci bütün sendikaların ve demokratik kuruluşların karşısında organize güç olarak üç beş faşist bozuntusunun değil esas organize güç olarak devletin çıkartılmaya çalışıldığı böylece iyice kanıtlanmış oldu.

Seydişehir'de cihad

Seydişehir Aliminyum tesislerinde çalışan 8000 işçinin örgütlendiği bir sendika vardır. Kendine özgü devrimci tavırları ile biçimlenmiş bu sendika ile Çağdaş Metal İş ve DİSK Sendikaları arasında uzun süredir bir örgütlenme yarışı vardı. Maden İş Sendikası uzun süreli, gürültüsüz fakat etkili bir çalışmaya girmişti. Özgür Alüminyum İş Sendikası, ise, o yörenin kişisi olan, kendine özgü devrimci başkanı ile işçiler arasındaki feodal ilişkilerle köklü denecek biçimde yerleşmişti Seydişehir'e. Fakat sendikanın başkanı yöresel durumda kalan ve tüm ülkede örgütlenme şansı olamayan bir sendikacılığın çıkar yol olmadığını hatta kişisel ikbal bile sağlamayacağını bilen birisi olarak tabanından gelen baskılarla birlikte DİSK'e bağlı bir sendiyaka katılma kararı aldı. Bu nedenle gerekli yasal işlemin tamamlanması için kongrenin toplanması ve kararı resmî hale getirmek gerekiyordu. Fakat Türk - İş'e bağlı Metal İş Sendikası da işin ucunu bırakmaya hiç niyetli değildi. Ve üstelik bu sendikanın işçi düşmanı başkanı DP'li Kaya Özdemiroğlu Seydişehir işçilerinin DİSK'e katılması halinde bu işçileri bir daha uyutarak örgütleyemeyeceğinin bilincinde olan bir faşistti. Bu nedenle, ne pahasına olursa olsun bu kongreyi önleme ve Seydişehir işçilerinin DİSK'e katılmasına engel olma kararı ile karargâhını, komandolarını da yanına ala-

rak Seydişehir'de kurdu ve kongre günü sadece komandolarla bu işi kıvıramayacağını anlayarak, devletin organize kolluk kuvvetlerini, kongrenin üstüne sürerek kongreyi dağıtma teşebbüsünde bulunma niyetlerinde iken, durumun kötü sonuçlar vereceğini anlayan Özgür Alüminyum İş Sendikası yetkilileri, işçilerin can güvenliği olmadığı gerekçesini ileri sürerek, kongreyi ileri bir tarihe ertelediler. Böylece tescilli faşist Kaya Özdemiroğlu ve şürekâsı ilk raundu kazanmış duruma geldiler. Ancak Seydişehir işçisi, bozkır ortasında şehir yaratmış, işçileşmiş, belli bir bilince gelmiş işçi olarak bu kongreyi yapıp ne pahasına olursa olsun Türkiye'nin devrimci işçileri ile bütünleşme kavgasını başarıya ulaştıracaklardır.

ADAPAZARI SEÇİMLERİ

Adapazarı seçimleri kesin bir gösterge değildir elbet. Ama gene de bir işarettir. Bu seçimleri CHP'nin kaybedipte AP'nin kazanması bir anlam taşımaktadır. Son genel seçimlerden beri kamu oyu CHP lehinde yoğun olarak etkilenmek istendi. Ve CHP Genel Başkanı yurt çapında gezilere çıkarak kalabalık halk toplulukları karşısında konuşmalar yaptı. Bu konuşmalarda sürekli olarak işlenen tema: CHP'nin halkla bütünleştiği, CHP'nin iktidara gelmesi halinde halkın iktidara gelmiş olacağı, sömürüsüz, insanca bir düzen kurulacağı, ısrarla dile getirilmiştir. Hal böyle iken, CHP Adapazarında seçimi kaybetti. Bunun nedeni CHP'nin halktan yana söylediklerine rağmen, bürokratik yapısını korumuş olmasını görüyoruz. Halk CHP'nin bu bürokratik yapısını sezinliyor ve CHP hakkındaki hükmünü buna göre veriyor. CHP bu sınıfsal yapısını değiştirmedikçe, eğer değiştirmek mümkünse, halkla bütünleşmek iddiaları hep kâğıt üzerinde kalacak ve CHP tek başına iktidar olma olanağını bulamayacaktır.

Türkiyede sorun toplumun yapısını değiştirmektedir. Bu da ancak işçi ve emekçi sınıfları gerçekten temsil eden bir sınıf partisinin bürokratlaşmadan işçi ve emekçiler ile bütünleşerek iktidar olması ile mümkün olabilir.

MC'DE PANİK

Bir gazetenin incelemesi ile ortaya çıkan «din kampları» MC'nin çıkar ortaklığının sallanmasına neden oldu. MSP'nin MHP tarafından senelerdir kotarılıp pişirilip, pekiştirilmek istenen «Komando Kamplarına» karşı, gençliği elde edebilmek için, açtığı bu kamplar MSP içinde de ayrı tartışmalara ve parçalanmalara yol açtı. Uzun bir zamandır çeşitli tarikatların çatışmasına sahne olan MSP de, bu çatışma, kamplar meselesi ile iyice ortaya çıktı. Zira, kampların kapatılması için, MSP li İçişleri Bakanının, emir verdiği MHP'nin resmî organlarınca açıklandı. Ve MSP içinde de İçişleri Bakanının bu tutumu kınandı.

Olayın, egemen güçlerin içteki çatışması, olarak görülmesinden öteye bir, anlamı daha olduğu su götürmez bir gerçektir. Sosyalistler için, bölücülük iddiası ile ortaya çıkan egemen güçler, kendileri için eğitimi, açıkça meşru hale getirmektedirler. Ufak yaşta çocukların dini eğitim adı altında, işçi sınıfı ideolojisine karşı dona-

tıldıkları bu kamplar ve MHP'nin askerî eğitim kampları vurucu güç hazırlamasının en açık kanıtıdır.

MHP ve MSP tabanlarını ve şartlandırılmış bir avuç genci AP'ye kaptırma kompleksi içine girmiş durumdadırlar. Yaşları 15-20 arasındaki liseli gençleri, örgütlemede bir hayli hüner sahibi olan MHP ile, kırsal kesimin ve taşra eşrafının etkisi altındaki kasaba gençliğini elinde tutmak isteyen MSP, çıkar mücadelesi içinde ol duğu ve AP ile mücadelede her gün biraz daha geride kalmaktadırlar. Faşizmi benimseyen büyük iş adamlarının hemen hepsi, AP içinde toplanmakta, MHP'nin mali olanakları kurumaktadır. Komandoların hangi mali olanaklarla eğitildiği düşünülürse, bunun önemi ortaya çıkar. Sonucun MHP'nin AP içinde erimesi ve AP'nin vurucu gücünü bu parti militanları ile tamamlaması gittikçe kaçınılmaz olmaktadır.

MSP'nin durumu ise daha bir ayrıcalık göstermektedir. Zira, MSP, diğer bütün partilerden ötede, başkaca bir sosyal tabana oturmaktadır. Ve bu sosyal sınıfların AP'nin ve diğer partilerin dayandığı burjuvazi ile gittikçe artan biçimde çelişkisi vardır. Taşra küçük tüccarı ile büyük sanayiciler arasındaki tarihsel çelişkidir bu. Bankerler ve işbirlikçi burjuvazi kesinlikle ülke ekonomisine egemen olma durumundadır. Bu olanaklar taşra tüccarı için giderek azalmakta ve sınırları daralmaktadır. Bu sosyal sınıf ve tabakalar her gün biraz daha büyük sanayi kesiminin ve tekellerin birer uzantısı olarak yok olma durumundadır. Bu çelişi MSP'nin tabanını yok etmekte ve giderek çelişi, sanayii burjuvazisi ve mali burjuvazi yönüne ağırlıklı biçimde dönüşmektedir.

Egemen güçlerin arasındaki bu kavga hükümette yansımış, AP ile MSP'nin görünürde sudan gözüken ve ikincil çelişilermiş gibi yorumlanan olaylarla belirlenmektedir. Ancak, bu olaylara sınıfsal açıdan yaklaşmak ve değerlendirmeyi, bu açıdan yapmak gerekmektedir. Nitekim son olarak MSP'nin tabanını oluşturan, dinsel ağırlıklı ve etkideki ve eğitimden geçmiş gençlerin, Harp Okullarına alınmasının engellenmesi ve bunun burjuvazinin temsilcileri tarafından yapılması olayı, bardağı taşıran son damla olmuştur.

MSP takımı AP'yi açıkça tehdide başlamıştır. Bu parçalanma gittikçe büyümektedir.

ODTÜ'DE BOYKOT

Orta Doğu Teknik Üniversitesinde rektörün, yurtlardan öğrenci çıkartma yetkisini almasına kadar varan ODTÜ olayları, yurdumuzda faşizm'in bir yağ lekesi gibi gittikçe yayıldığını göstermesi bakımından çok ilginçtir.

Bir milletvekilinin ODTÜ'nün Türkiye'de ve Orta Doğu'da Kom-ü nizmi engellemek için Amerika tarafından kurulduğunu ileri sürmesi ise bir itiraf niteliği taşımaktadır. Demek ki Amerika ve onun yerli işbirlikçileri kendi hakimiyetlerini sürdürmek için koş koca bir üniversite kurduracak kadar geniş kapsamlı planlar uyguluyorlar. Fakat, yine aynı milletvekilinin itiraf ettiği gibi kocaman planlar bir işe yaramıyor. Tarih hep ileriye doğru akıyor.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi Türkiye'nin bağımsızlığına kıskançlıkla bağlı gençler yetiştirmiş, ve yetiştirmeye devam edecektir. Bunu engellemeye ne rektörün, ne de mütevelli heyetin gücü yeter.

Orta Doğu Teknik Üniversitesindeki son olaylar, öğrencilerin sınav yönetmeliğinde, çok haklı olarak istedikleri değişiklikler nedeni ile başlamıştır. Bu istekler rektörlüğe ulaştırılmış, rektör bazı öğretim üyelerinin önünde öğrenci isteklerini kabul etmiştir. Ancak sonradan verdiği sözden dönmüştür. Bu olay ODTÜ boykotuna ve öğrenci isteklerine ODTÜ'nün yöneticilerinin dışında bazı çevrelerin karıştığını gösterir. Zira, rektör kendi başına kaldığında başka türlü karar vermekte, bir takım çevrelerle temas ettikten sonra ise kararını değiştirmektedir.

ODTJ de, sanıyoruz. Türkiye'nin en büyük Jandarma karakolu vardır. Nerede ise bir alay gücünde jandarma «Karakol» adı altında üniversitenin içinde üslenmiştir. Sık sık çeşitli bahanelerle öğrencileri gözaltına alıp saatlerce tutmakta, erkek öğrencilerin saçlarını sıfır numarayla traş etmektedirler. Öğrencilerin iddiasına göre işkence de yapmaktadırlar.

Herhalde dünyada bir alay gücünde jandarma birliği, sayısı belirsiz resmî ve sivil polis, havada dolaşan helikopterler nezaretinde yapılan başka üniversite sınavı yoktur. Bütün baskılara, rektörün çarşaf çarşaf beyanatlarına, jandarmaya, polise, helikopterlere rağmen sınava giren öğrenci sayısı % 5'i bile bulmamaktadır.

Şimdi de sahneye «Sayın muhbir vatandaşlar çıkmıştır. Bunların ihbarıyla bu kere de öğretim üyeleri gözaltına alınmaya başlanmıştır.

Baskın sınıflar, polis zoruyla düzenlerini sürdüremiyeceklerini, bir üniversitede sınıvları yapmayı bile başaramıyacaklarını halâ anlamamışlarsa, bu, onların tarihe ters düşmelerinden, miadlarını doldurmuş olmalarındandır.

Dünyada

SOL DİKTATÖR veya İNDRA GANDİ

28 haziran 1975 günü, ülkesinde muhalefetin, iktidarı yıkmak istemesi gerekçesi ile diktatörlüğünü ilân eden, Hindistan Başbakanı İ. Gandi kendisine muhalif olan tüm unsurları tutuklayarak, ülkesine huzur ve kalkınma getirdiği iddiasında. Bu iddiasının geçerli olup olmadığını tartışmak bile gereksizdir derken bazı ülkelerde ki sosyalistler Gandi'nin bu davranışını sol bir davranış olarak niteleyerek olaya sahip çıktılar.

Sosyalizmin bilimi üzerinde tahrifat yapan, sosyalizmi kendi tekelinde görenlerin, Gandi tarafından, Hindistan'daki tüm ilerici ve demokratlar ve tüm sol parti lider ve militanlarının tutuklanmasını gizleyerek halka karşı diktatörlüğü, «sol diktatörlük» olarak göstermeleri üzerinde dikkatle durmak gerektir. Gandi, 28 hazirandan bu yana, ülkesindeki tüm sosyalistleri tutuklayıp hapisaneleri doldururken bir tek Moskova yanlısı komünist partisi ile oportünizme dayanan ilişkilerini sürdürmekte ve

Moskova yanlısı bu partinin desteğinden başka hiçbir demokratik örgütün ve siyasal partinin desteğini görmemektedir.

Gandi kendisi ile yapılan konuşmada RSS denilen faşistlerle, tüm solcuları bir kefeye koymuş, ve de tüm soyalistleri, komünistleri, demokratlar, faşistçe bir tutumla hasanelere doldurarak sansürü en katı biçimde uygulamaya başlamıştır.

Gandi'nin diktatörlüğünün kanımızca en önemli yanı, dünya üzerindeki sol hareketin giderek, işçi sınıfının ve emekçi halk yığınlarının desteği olmadan devlet mekanizmasını herhangi bir şekilde ele geçirmekle sosyalizmi gerçekleştirdiğini sanmanın son kanıtı olmasıdır.

PORTEKİZ'DE NELER OLUYOR

Portekiz'deki Sosyalist parti (PS), aslında tipik sosyal demokrat nitelikte bir örgüt. Nato'ya bağlılığı ile tanınan Soarez liderliğindeki bu partinin, yayın organı, Republica Gazetesinin, komünist partisi militanları tarafından işgal edilerek çıkarılması ve Portekiz Silâhlı Kuvvetler Hareketi ile Komünist Partisinin ülkeyi ortak yönetme çabaları, nihayet Portekiz Silâhlı Kuvvetlerinin tüm partileri feshetme tehdidi ve ülkeyi tek başına yönetme önerisi, üzerine biraz durulmuşa benzerken, asıl tehlike boy atıverdi. Toprak ağaları, yaptıkları bir toplantı ile köylüleri Portekizli yöneticilere karşı ayaklanmaya çağırdılar. Şimdi merakla beklenen şey Portekiz'in yeni bir Şili olup olmayacağı.

Zira, bazı çevrelerin Portekiz'in kurtuluş umudu olarak gösterdikleri 240 üyeli Silâhlı Kuv. Hareketi içinde, çelişi çıkmış durumda. Silâhlı Kuvvetler Hareketinin Portekiz Komünist partisi ile işbirliği yaptığı ileri sürülerek, ordu içindeki ılımlı unsurlar karşı çıkmaya başlamışlardır. Bunların başında Mozambik'in bağımsızlığını almasından sonra ülkesine dönen Amiral Crespo gelmektedir. Şimdilik bu karşı çıkış engellenmiş gözükse bile sosyalist partinin koalisyondan çekilmesi, ordu içinde huzursuzluk ve karşı devrimci güçlerin çabaları, ekonomik hayattan tasfiye edilemeyen toprak ağaları ve giderek komünist partisinin seçimlerde az oy alması sonucu, içinde doğan huzursuzluk ve komünist partinin orduya egemen olarak iktidarda kalma çabalarının sonuçsuzluğu, bazı çevrelerin dediği gibi «Ordunun bir umut» olmadığının belirgin örnekleri olmaktadır. Nitekim Başbakan Goncalves, son olarak bütün iktidarı ellerine aldıklarını, gerekirse, tüm partileri kapatacağını ve hükümeti teknokratlar ve ordu ittifakı olarak kuracağını ilân etmiştir. Bunun sonucu olarak, özellikle komünist partisinin az oy almasının sonucu olarak, Silâhlı kuvvetler hareketi, demokratik kuruluşların halkla kendi arasında köprü kurmasını istemiş ve gerekirse halkın benimseyeceği (!) partiler kurulabileceğinden söz etmeye başlamıştır. Portekiz, sosyal demokrat nitelikli sosyalist partinin ve ordudan icazetli Komünist Partinin sultasından çıkıp kendine özgü yolunu arama bunalımı içindedir.

KIBRIS HAREKÂTININ I. YILI

Faşist Sampson darbesinin bahanesi ile adaya çıkartma yapan Türkiye, adada bir diğer faşist Rauf Denktaş'ın diktatörlük ilân etmesi-

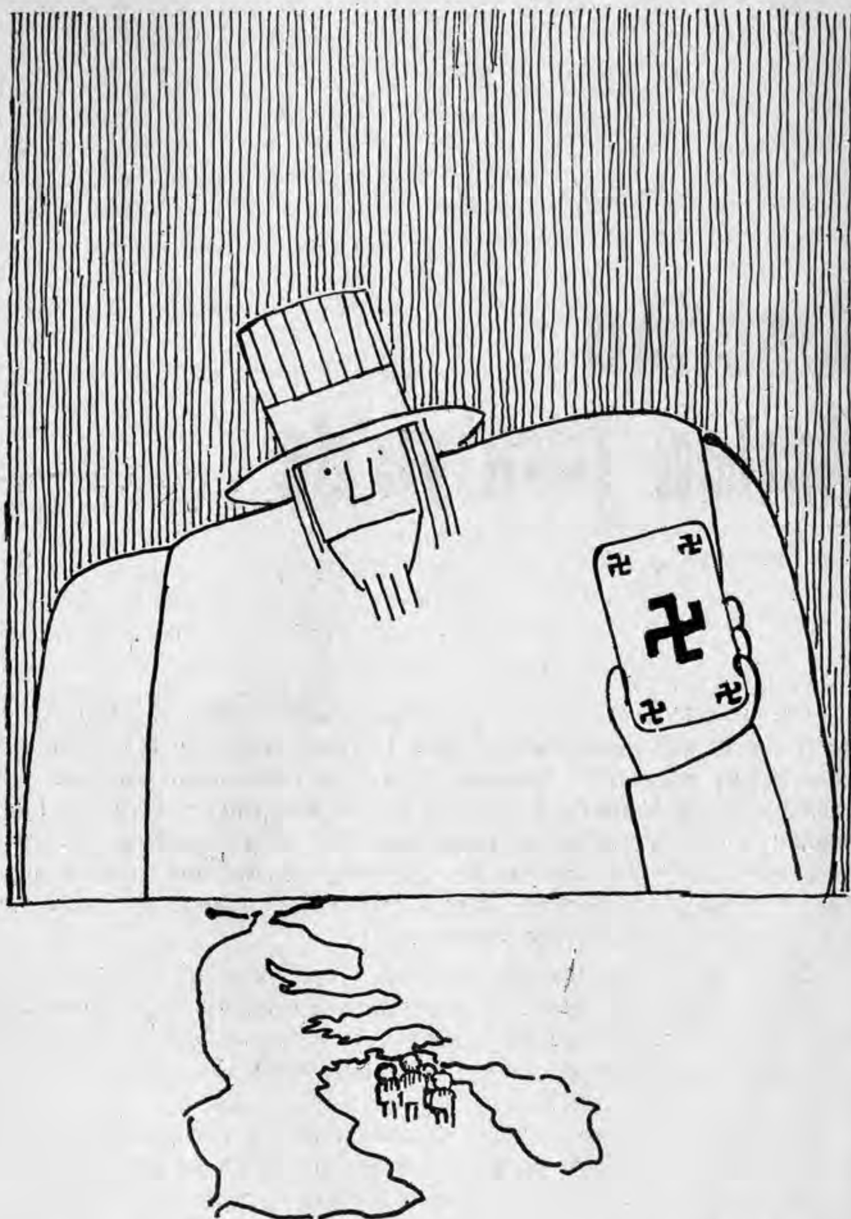
ne sesini çıkartmadı. Çıkartmanın birinci yılında, bütün gazeteler «Kıbrıs fatihi Ecevit'in» Kıbrısı nasıl fethettiğinin öyküleri ile donandı. Gizli belgeler diyerek tüm dünyanın aynı gün haberdar olduğu olaylar, fantazinin bütün ögeleri kullanılarak sayfalar dolusu verildi. Fakat, bir tek kişi çıkıp, Rauf Denktaş denilen kişinin Kıbrıs'ta çevirdiği dolaplardan söz etmedi. İslâm ülkeleri toplantısına treni kaçırmış ülkenin adamları olarak gidenler, ellerinden gelen tüm tavizi vermelerine karşın islâm ülkelerinden faşist Denktaş Hükümetini aklama oyunu elde edemediler. Bloksuz, bütün üslerden arınmış, askersizleştirilmiş, bağımsız federatif Kıbrıs devletinin kurulmasında önemli engellerden biri de Denktaş'tır.

VLADİVOSTOK'TA TÜRKİYE

Gazetelerde az yer kaplayarak geçen bir iddia, geçenlerde Fransa'da yayınlanan Le Monde Diplomatique gazetesinde tekrarlandı. Bu iddiaya göre, Türkiye'nin silahlanması sorunu ve konan ambargo Vladivostok'ta yapılan ikili görüşmelerin bir sonucu. Bu gazetenin verdiği habere göre, Türkiye'nin silâhsızlandırılması isteği, dünyayı paylaşma hareketi içinde olan Sovyet yöneticileri tarafından Amerikalı Patronlar iktidarı yöneticilerinden istenmiş. Ve yapılan pazarlık sonucu, bu Amerikalı dostlarımız tarafından (!) kabul edilmiş. Gazetenin yapısı iddiaların geçerliliği üzerinde şüpheler yaratabilir. Ancak, Amerika ile Sovyetler Birliği Yöneticileri arasında «detant» politikasının, dantel gibi işlendiği gözönüne alınırsa, iddianın bir hayli kuvvet kazandığı görülebilir.

İTALYA KOMÜNİST PARTİSİ

İtalya'da son yapılan yerel seçimlerde büyük bir aşama göstererek en fazla oy alan parti durumuna gelen İtalyan Komünist Partisi başkanı Enrico Berlinguer, TIME Dergisine verdiği bir beyanatla, Amerikanın, Avrupadaki gelişimlere ilişkin tavrından kuşku duyduğunu, Portekiz, Şili gibi ülkelerdeki gelişime karşı takınılan tavırın yanlış olduğunu, belirtmiş ve kendi ülkesinde de olacak gelişimden dolayı Amerikanın hiçbir şekilde müdahale etmemesi gerektiğini işaret etmiştir. Bu demecinde, Amerikanın, bütün dünyadaki komünist partilerini Sovyetler Birliğine bağlı olarak nitelendirdiğini ve böyle bir kamu oyu yaratmak istediğini belirten Berlinguer İtalyan Komünist Partisinin de, bütün diğer Avrupa komünist partileri gibi belli bir süre önce, gerçekten bağımlı niteliği olduğunu, ancak bu durumun artık söz konusu olmadığını ve partisinin hiçbir merkeze bağımlı olmadığını, bütün sosyalist ülke partileri ve avrupadaki komünist partilerle sıcak dostluk içinde olduklarını, ancak, bunun bağımsızlık anlamına gelemiyeceğini, soyalizmin gerektirdiği anlamda bir beraberlik olduğunu ve partinin bağımsızlığı konusunda son derece titiz olduklarını söylemiştir.

— BUL KARAYI AL PARAYI!

Mehmet Ali Aybar

Amerika Neden Türkiye'de

Geribırakılmış, sömürülen yoksul bir ulusun, büyük devletlerden hiç dostu olabilir mi? Elbet olamaz. Ama 1947'den beri, yani tam yirmi sekiz yıldır, gelmiş geçmiş tüm iktidarlar, ister Halk Partili, ister Demokrat; ister Adaletli, ister koalisyonlu, ister partiler üstü Milli Birlikçi ya da 12 Martçı olsunlar, siz sade yurttaşlara Amerikayı dost olarak tanıttılar... Ambargo kararından sonra bile Demirel ile Çağlıyangil Amerikanın «sadık» müttefiki olduğumuzu söylüyorlar; «sadık» sözcüğünün burada ne kadar onur kırıcı olduğunun farkına bile varmadan.

Bu dostluğun (!) başlayışı genellikle şöyle anlatılır: Sovyetler Birliği aramızdaki dostluk anlaşmasını yenilemiyeceğini bildirdi ve Boğazlarda üs istedi. Kars'ı, Ardahan'ı da istedi. Biz reddettik. Bunun üzerine Amerika bize silah verdi ve Sovyetlerin Türkye'ye saldırmasına izin vermiyeceğini ilân etti...

Bu hikâyenin doğru olan yanı da var, doğru olmıyan yanı da. Ama asıl hiç değinilmeyen ve işin esasını oluşturan bir takım gerçekler var. Sovyetler dostluk anlaşmasını yenilemiyeceklerini gerçekten bildirdiler. Boğazlarla ilgili, Karsla Ardahanla ilgili istemler de ileri sürdüler; resmi olmıyan biçimde olmakla birlikte. Ve biz bunları kesinlikle reddettik. Amerika'nın yardımı (!) bundan tam iki yıl sonra geldi. Bu iki yıl içinde Sovyetler saldırıya geçmediler; saldırı hazırlığı olarak yorumlanabilecek, yığınak falan da yapmadılar. Çünkü Sovyetler o günlerde yeni bir savaşa girecek durumda değillerdi. Kentleri, köyleri yakılmış, yıkılmış, milyonlarca yurt-

daşlarını da savaşta yitirmişlerdi. Sovyetlerin bir savaşa girişemiyecekleri, şu olaydan da anlaşılabilirdi: savaş yıllarında kuzey İranı işgal etmiş olan Sovyet silahlı kuvvetleri, müttefiklerin istemine uyarak buralardan çekilmişti. Dikkat edilsin: Sovyetler saldırmaz, demiyoruz. Çekoslovakya'yı işgal etti örneğin, üstelik Çekoslovakya sosyalist devletti. Ama 1945'te Türkiye'ye saldıramazdı. Demek Amerikanın 1945'te Sovyet saldırısını önlediği ve ilişkilerin o tarihte başladığı doğru değildir.

Amerika Türkiye ile ilişki kurması gerçekte bam başka nedenlere Dayanır. Bunu da kısaca anlatalım: Halka açıklanmaz hikâyenin bu yanı.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SONUNDA AMERİKA

Amerika savaştan güçlenmiş olarak çıktı. Öteki emperyalist devletlerden bir kısmı yenilmiş; bir kısmı da güçsüz duruma düşmüştü. Oysa Amerikada, sabit sermaye değeri iki kat olmuş; teknolojik ilerlemeler emek gücünün verimliliğini % 25 oranında arttırmıştı. Tarım kesimi de eskisinden 50 milyon daha fazla insanı besliyecek hale gelmişti. Ve tekeller, safi kârlarını, 14,6 milyar dolardan 51,7 milyar dolara, yani üç kattan çok arttırmışlardı. Bu hızlı büyüme Amerikan ekonomisini dışarda pazarlar ele geçirmeğe, yatırım alanları bulmaya zorlamaktaydı. Üretim gücünün % 65'ine sahip olan tekellerle Pentagon ve Beyaz saray Planlar hazırlamaya başladılar. Çok yönlü planlardı bunlar. Öncelikle dünya ticaretini işler hale getirmek gerekiyordu. Amerika dış pazarlar peşinde idi ama, kimsenin Amerikadan dolar karşılığında mal satın alma gücü yoktu. Ekonomik dengeyi sağlayacak ve uluslararası ticareti canlandıracak kurumlar yaratıldı: Uluslararası Kalkınma Bankası gibi, Uluslararası Para Fonu gibi, Uluslararası Ticaret Örgütü gibi.. Bir de çok yanlı bir kredi sistemi ile Avrupanın dize gelmiş ülkelerini Amerikanın alıcısı haline getirecek bir Plan yapıldı. (Marshall Planı).

Amerika, kapitalizmin çok yanlı bir sistem olduğunu, üstelik bir genel bunalım içinde de bulunduğunu belki ilk kez kavrıyordu. Kapitalizm, yani tekellere yüksek kârlar sağlıyan sistem, gerekirse savaşılarak mutlaka yaşatılmalıydı. Dünya pazarı ikiye bölünmüştü: Kapitalizme bağlı pazarın yanında bir de Sosyalist devletlerin pazarı vardı. Bunun daha da genişlemesi, gerekirse silah zoruyla önlenmeli idi. Beriyandan bağımlı ülkelerin, sömürge halklarının bağımsızlığa kavuşmaları, kapitalizmin etkisinden çıkmaları önlenmeliydi.

Böylece Amerika için, Avrupa, Orta-doğu ve Uzak-doğu, Sovyetlere karşı «yaşam alanı» haline gelmişti. Bu «yaşam alanı» silahla korunmalı, Sovyetlerin bu alana girmesi önlenmeli, olanak bulunursa Sovyetler daha da geriye püskürtülmeli idi. 6 Nisan 1946'da Truman şöyle konuşuyordu: «Birleşik Devletler bugün güçlü bir ulustur. Ondan daha güçlü olanı yoktur. Bu demektir ki, böyle bir güçle dünyaya düzen vermek için önderlik etmek bizim görevimizdir.» Dünyaya egemen olma kararı Amerikanın, bundan daha açık biçimde söylenemezdi. Adına özgürlükçü düzen denmesi

gerçeği değiştirmez. Bu, Amerikan emperyalizminin dünya uluslarına zorla dayatılması idi. On yıl sonra Vietnam halkı örneğin, Amerikanın özgürlükçü düzeninin ne anlama geldiğini öğrenecekti. Bu özgürlükçü düzen (!) sadece kaba kuvvetle dayatılan bir düzen değil, aynı zamanda yalana, hileye, provokasyonlara dayalı bir namussuz düzendi. CİA'nın kirli çamaşırları ortaya serildiğinden beri özgürlükçü düzen denilen şeyin, nedenli kepaze, namussuz bir rejim olduğu büsbütün gözler önüne serildi.

TRUMANIN KONGREYE MESAJI

Amerika «yaşam alanlarını» korumak için, Atlantiğin Kuzeyinden başlayıp Avrupayı, Akdenizin kuzey-doğusunu içine alan ve Uzak-doğuya uzanarak Japonya ve Koreye dayanan, kocaman bir yarım çenber tasarlıyordu. Bu yarım çenber üzerinde bulunan ülkelerle anlaşmalar imzalanacak ve askeri üsler kurulacaktı. Böylece bugüne dek dünyanın en büyük askeri gücü ve ittifaklar zinciri meydana getirilecektir. Türkiye ile Yunanistan bu yarım çenberin üzerinde bulunuyorlardı, Yunanistan'dan Balkanlara sarkarak, Sovyetlerin Avrupadaki güçlerini arkadan çevirmek olanağı vardı. Türkiye ise, Sovyetlerle sınırı olan bir ülke idi. Üstelik Sovyetler Birliğinin yumuşak karnı buradan bir sıçrayışlık mesafede idi. Ve Türkiye zengin petrol kaynaklarının bulunduğu Orta-doğuya inen yolların, Orta Asya'ya ve Uzakdoğuya giden yolların kapısını tutuyordu...

Trumanın 12 Mart 1947 günlü Yunanistan ve Türkiye ile ilgili Mesajına bugün, yani yirmi sekiz yıl sonra bakılınca, bunun, Amerikan politikasında yeni bir çağı başlattığı kolayca anlaşılıyor. Amerika o günden itibaren geleneksel politikasını bırakmış, büyüyen ekonomisinin baskısı ile dünyaya egemen olma politikası izlemeye başlamıştır.

Bilinmesi yararlı olan bir noktada, Amerikanın Türkiyeye ağır koşullar dayatarak geldiğidir. 12 Temmuz 1947 günlü Askeri Yardım anlaşmasının metni okunduğu zaman, egemenlik haklarımızla kesinleyin bağdaşmıyan hükümler olduğu görülür. Buna rağmen gerek iktidar, gerek muhalefet anlaşmayı coşkunlukla karşılamıştır. Politikacılar, iş adamları, başyazarlar, fıkra yazarları Amerikaya şükranlarımızı sunmada yarışa girişmişlerdir. Ve bu bayram havası içinde, bir Amerikan askeri misyonu Ankaraya yerleşmiş ve yardımın kullanılış biçimini denetleme gerekçesi ile, her işimize burnunu sokmuştur. Bir yıl sonra imzalanan 4 Temmuz 1948 günlü İktisadî işbirliği anlaşması da Türkiyeye gene ağır koşullar dayatmıştır. Ve bu kez de bir sivil misyon Ankara'ya gelmiştir. Petrol şirketlerinin adamı Mc Ghee, Ankara'da sözü en makbul kişi oluvermiştir. Ve hemen her bakanlıkta Amerikalı uzmanlar, danışmanlar türemiştir. İçişleri Bakanlığında Amerikaya karşı olanlarla solcuları fişleyen ve özel odası, sekreteri ve dosyaları ile bir Amerikalı danışman uzun yıllar görev yapmıştır. 1950-60 arası, yani Demokrat Parti iktidarı zamanında Amerika'ya her türlü ödün verilmiş; askeri üsler, diplomatik dokunulmazlıklar dağıtılmıştır. 1947'den 1969'a

kadar 55 adet ikili anlaşma imzalanmıştır ki, bunlardan sadece 4'ü T.B.M. Meclisinin onayından geçmiştir.

YUMUŞAMA DÖNEMİNDE TÜRK - AMERİKAN İLİŞKİLERİ

Dünya 30 yıl önceki dünya değil. Yeni güç merkezleri ortaya çıktı. Çin Halk Cumhuriyeti, Üçüncü dünya devletleri, Petrola sahip devletler, Avrupa Ortak Pazarı... Hepsi de dünya politikasında seslerini duyuruyorlar. Amerika ile Sovyetler Birliği gene süper devlet sıfatını koruyorlar. Ama Amerika liderliğini eskisi gibi dayatamıyor. Karşılıklı olarak caydırıcı niteliği ile nükleer silahlar yarışı, bir sınıra ulaşmış gibi görünüyor. Hele Amerikanın Çin-Hindinde yenilgiye uğraması, pek çok şeyin değişmesine, bu arada Amerikanın Uzak-doğudaki ittifaklarının çözülme eyilimi göstermesine yol açmıştır.

Bütün bunlar on on iki yıldır uygulanan, yumuşama politikasına hız kazandırmıştır. İki süper devlet gittikçe pahalıya mal olan karşılıklı güç denemelerini sürdürecek yerde, «barış içinde birlikte yaşama» politikasını uygulamayı deniyorlar. İki süper devletin liderleri sık sık buluşup, kapalı kapılar arkasında dünyaya birlikte düzen vermeğe çalışıyorlar. Böylece güce dayalı durumlar yavaş yavaş eski önemlerini yitiriyorlar. Bu arada Türkiye'nin üs olarak önemi de, «yumuşama» yoğunlaştıkça azalıyor. Türkiye Amerikanın gözünde stratejik önemini, (Türkiye'yi kendi etki alanında tutmak anlamında), gene koruyor. Ama sanırım bir Diyarbakır radar üssünün, hatta bir incirlik üssünün eski önemleri kalmamıştır. Casus uydulardan, Polarislerden başka, «yumuşama» politikası da bunları modası geçmiş eşyalar kategorisine itmektedir.

Ambargo kararını bu açıdan ele alınca, sanıyorum çok şeye yeni bir ışık gelmektedir. Oysa bizim yöneticiler hâlâ, bunun ne kadar onur kırıcı olduğuna da bakmaksızın, biz «sadık» müttefikiniziz gibi melodramatik sözcüklerle sonuç alınabileceğini sanıyorlar. Bayları fazla da kınamamalı: otuz yıldır «sadık» müttefik olarak Amerika'nın dümen suyunu izledikten sonra, birden bire Amerikayı karşılarında bulmak onları şaşkına çevirmiş olmalıdır. Bir türlü gösterecekleri tepkiyi ayarlıyamıyorlar. «Anlaşmalar, ambargo kararından sonra hukuken yok oldu» diyorlar; hemen arkasından «bir aylık süre tanıdık, bekliyoruz gelin konuşalım» diyorlar. «Üslere geçici statü» diyorlar; bir ay doluyor «şu andan itibaren bekliyoruz gelmenizi» diyorlar ve geçici statüyü uygulamak şöyle dursun, ilân bile etmiyorlar. Acıklı bir durum vesselam. En iyisini Çağlıyangil bulmuş; sabırlı ve itidalli.

BLOKLAR DIŞI BAĞIMSIZ TÜRKİYE

Önce gerçekler diplomatik sözcüklerin aldatıcı yuvarlaklığından sıyrılarak ulusumuza açıklanmalıdır. Türkiye'de Amerikaya ait askeri üsler vardır. Bunlar ortak savunma tesisi falan değildir. Amerikan genel kurmayına bağlı, Amerikan üssüdür. Bunların yanında NATO üsleri de vardır.

Ama NATO'nun patronu Amerika olduğundan, son tahlilde bunlar da Amerikaya aittir. Amerikanın üslerini Amerika dilediği gibi kullanır. Netekim geçmişte skandallara neden olmuş olaylardan öğrenilmiştir ki, İncirlik üssünden bir U2 casus uçağı havalanmış ve Sovyetler Birliği üzerinde düşürülmüştür. 2 Mayıs 1960 günü cereyan eden bu olay Sovyet Rusyanın protestolarına yol açmış ve zamanın dışişleri bakanı sıkıntılı tevillerle işin içinden sıyrılmaya çalışmıştı. 1958'de de Amerika gene İncirlik üssünden Lübnana asker sevketmişti. Ve zamanın NATO Genel Sekreteri bu olayın NATO ile bir ilişkisi olmadığını açıklama durumunda kalmıştı.

Gerek gördüğünde Amerika bu üsleri yarın da aynı biçimde kullanabilir. Böyle bir durumun Türkiyenin egemenlik haklarına karşı olduğu, bağımsızlığımızı çiğnediği pek açık bir gerçektir. Amerikan üsleri bizim denetimimiz dışında bulunduğundan, Sovyet-Amerikan ilişkileri yarın gerginleşirse, bu üsler bizim bir oldu-bitti biçiminde savaşa sürüklenmemize yol açabilir. Yeni bir Yavuz olayı yaşamış oluruz. Savaş halinde ise, savaşı ister Amerika, ister Sovyetler başlatsın, bu üsler dolayısıyla Türkiye'nin ilk nükleer hedefler arasında yerle bir edileceği kuşkusuzdur. Savaş'ın çıktığını belki öğrenmemize vakit bile kalmadan Türkiye atomlanmış ölü bir toprak parçası haline gelecektir.

Bizim gibi küçük devletlerin halkları saldırı karşısında ülkelerini karış karış savunurlar. Atom, böyle bir savaşı olanaksız hale getirir. Ülkemizde, ulusumuzu ölüm tehlikesi ile karşı karşıya yaşatan, nükleer üsler bulunmasını istemeyiz. Bu üsler kapatılmalı, nükleer başlıklı füzeler ve Amerikan personeli yurtdışı edilmelidir.

Bugün Türkiye emperyalist sistemin edilgin (pasif) bir ögesi durumundadır. Ekonomisi ile, parası ile, ticareti ile, silahlı kuvvetleri ile, tüm varlığı ile emperyalizmin vücude getirdiği kurum ve örgütlerle sarılmış bulunmaktadır: ikili anlaşmalar, NATO, CENTO, OECD, Ortak Pazar, Para Fonu, Dünya Bankası v.b. Bir örümcek ağının ortasındayız. Bu ağdan sıyrılmanın yolunu bulmalıyız yaşamak için. Kuşkusuz uluslararası işbirliği ve dayanışma gereklidir. Ama bundan yararlanmak için önce bağımsızlığa kavuşmak şarttır. Özgür bir dünyada bu kurum ve örgütleri yeni baştan kurmak, ulusların bağımsızlığı, eşitliği esaslarına göre, bu kurumları yeniden örgütlemek gerekecektir.

Türkiye bloklar dışında bağımsız bir politika izleyecek duruma gelmelidir. Bağımsızlık çağımızın vaz geçilmez bir ilkesi. Çünkü insanlık uluslar topluluğu düzeyinde yaşıyor; böyle olunca da, her ulusun özel çıkarları, hakları olması ve bunları savunması doğaldır. Bugün kapitalist dünyada da, sosyalist dünyada da, devletler arası ilişkilerin bağımsızlık ve eşitlik esaslarına dayandırılması zorunludur. Dayanışma ve işbirliği bu çerçeve içinde düşünülmelidir.

Teori ve pratik olarak sosyalizm, hiç bir devletin, hiç bir partinin tekelinde değildir. Dolayısıyla hiç bir sosyalist devlet ya da parti, kendi görüşlerini, kendi «modelini» başkalarına dayatamaz. Sosyalizm her toplumun, o topluma özgü koşulları içinde ve o toplumun işçi sınıfı tarafın-

dan gerçekleştirilir. Koşulları en doğru değerlendirebilecek, en geçerli yolu bulabilecek olan odur, o toplumun sosyalistleridir. Sosyalist dayanışma ise, sosyalist devletlerin ve partilerin bağımsızlığa, eşitliğe kesinleğin saygılı davranmaları halinde en iyi biçimde gerçekleşmiş olur.

Adnan Ermiş

Portekiz Sınıflar Mücadelesi ve Partiler

Açıkça faşist ve Burjuva güçlere dayanan Eylül 1974 ve Mart 1975'teki iki darbe teşebbüsünün neticesiz kılınması Portekiz Halkının kurtuluşu açısından çok büyük önem taşımaktadır. Bu başarısız teşebbüslerin sahipleri ortaya koymadan varlıklarını çeşitli biçimlerde sürdürmeye çalışmaktadırlar. Gerek ihtilali yapan (genç subaylar) güçler içinde, gerek sol çizgideki güçler içinde var olan uzlaşmazlıklar ve bu güçler arasındaki karşılıklı çatışma ve sürtüşmeler karşı güçlere umut ve güç kaynağı olmaktadır.

İşçi sınıfının ve emekçi kitlelerin kendi yararlarına olan düzeni kurma yolunda Portekiz ihtilali geniş ölçüde kitleleri politik anlamda harekete geçirmiş ve kitlelerde, DOĞRU DEVRİMCİ ÇİZGİ VE DEVRİMCİ EYLEM üzerine düşünme ve arayış başlamıştır. Portekiz Silahlı Kuvvetler hareketinin (MFA) açıkça SOL ÇİZGİDE tavır alışı, SOL PARTİLERİN ve diğer sol örgütlerin ayakta kalması şüphe yok ki halkın yararına olan, onun teşkilatlandırılmasında, bilinçlendirilmesinde SOL PARTİLERE VE SOL ÖRGÜTLERE büyük imkânlar tanımaktadır.

Sosyalist olarak gösterilmiye çalışılan Soarez başkanlığındaki «PS» nin (aslında Sosyal demokrat) organı olan «Republika» gazetesi etrafında dönen mücadele PORTEKİZ SOLU'nun ve GENÇ SUBAYLAR yönetiminin durumunu açıkça ortaya koymuştur. Olay Portekiz Komünist Partisi (PCP) nin direktivi ile hareket eden işçilerin gazetenin basıldığı idarehaneyi işgal edilmesi ve yazı işleri Müdürü (Rego)nun görevden alınmasından ibaret. PCP'nin işçilere işgal direktivini vermesine ise Gazetede;

Portekiz Marksist Leninist Komünist Partisinin Çin üzerine PCP yi vede Sovyetler Birliğini eleştiren bir beyanatının basılmak istenmesi neden olmuştur.

İşçilerin PCP nin üyesi olmaları, yönetimi ele geçirmeleri ve gazeteyi sosyal demokrat düşüncenin yanıltıcı faaliyetinden kurtarmaları gibi olumlu olarak gösterilmeye çalışılan yanlarına karşılık bu olaya devrimci bir eylem olarak bakılamaz.

Genel olarak, Burjuva Devlet Düzenine bağlı olarak kurulmuş bütün organların, teşekküllerin sadece «KİLİT NOKTALARINDAKİ ADAMLARINI DEĞİŞTİRME» yönündeki eylemler devrimci olarak nitelendirilemez. İşçi sınıfının ve Emekçi kitlelerin söz ve karar sahibi olabileceği temel değişiklikleri içine almayan organ ve teşekküllerin işgalleri devrimci eylemler değildir. Yazı İşleri Müdürü Rego gidecek PCP nin göndereceği diğer bir şahıs gelecek. Soarezin yerine Curnem (PCP Başkanı) direktif verecek. Sosyalistler Sosyal demokratlarla mücadelelerinde Bürokrat Sosyalistlerin ağına düşmemeye azami dikkati göstermek zorundadır. Geniş halk kitlelerinin partisi yerine «ÖNCÜLÜK PATENTİ» ile Pravda güdümündeki bürokratik sosyalistlerin Partisi olan (PCP) Portekiz devrimci gelişmesinde büyük zararlar vermektedir. Bu parti eski devlet mekanizmasını ve onun organlarının işleyişini, kökleşmiş bürokratik yapısını kıracak şekilde işçi Sınıfının ve emekçi kitlelerin devrimci organlarına dönüştürülmesi yolunda herhangi bir amaç gütmemektedir. Sosyalist Demokrasinin gerçeklik kazanacağı, Halkın günlük yaşantısında en geniş ölçüde söz ve karar sahibi olacağı (İşçi konseyleri, komünler v.s.) Portekiz şartlarına uygun organizasyonları öneren ve gerçekleşmesi yolunda bir EYLEM PLANI da yoktur.

Eski işleyişin içine sızmak, yürütme kurullarını, ele geçirmek gibi taktikleri devrimci düşünce reddeder. Bu darbe taktikleri Halka güven duymayan onun GÜCÜNÜ hiçe sayan BÜROKRATLARA AİTTİR.

Bu bürokratik Sosyalist anlayış, Pravdanın Portekiz Politik yapısına ilişkin olarak PCP li yöneticilere direktivlerinde şöyle yansımaktadır.

«Son söz subaylarda kalmak şartiyle çok partililik devam etmeli. 5 senelik bir devre içinde TAM ANLAMIYLA İKTİDARI ELE GEÇİRME düşünülmemelidir.

Bütün hesaplar hep halkın dışındaki güçler dengesine göre yapılmakta, son sözü Subayların söylediği Portekiz sınıflar mücadelesinin 5 sene sonucunda nasıl bir gelişme olacaktıda Halkın iktidarı, onun söz ve karar sahibi olduğu iktidar değişikliğini mümkün kılacaktır? meselesi değildir «Pravda»nın PCP nin başkanı Cunhal bunun içindirki bir demecinde seçim sonuçlarına ilişkin olarak «Halkın oylarının devrimci Prosesü bozduğunu» açıkça beyan eder.

Halkın oylarının devrimci Prosesü bozduğu gerekçesiyle yılmak, küsmek halka hazır olmamakla, halkın dışındaki güçlere giderek DIŞ DİNAMİK arayışlarına düşmek yerine halkın oylarının DEVRİMCİ POTANSİYELE kavuşturulması karşı güçlerin tasfiyesini gerçekleştirmede en etkin bir SİLAH yapmak görevini üstlenmelidir Devrimci Parti.

İhtilalci genç subaylar da «Halkı önce öğretim-eğitim» «BİLİNÇLENDİRİLMESİ» sonra Demokratik işleyişte söz ve karar sahibi olması İKTİDARI ele geçirmesi şeklinde meseleyi görmektedirler. PCP nin ve Subaylar yönetiminin HALK anlayışları tam bir beraberlik içindedir.

«BU HALKIN DIŞINDA KURULAN HALK İÇİN SOSYALİZM» ittifaklarının devrimi hangi çıkmazlara sürükleyeceğini bugünden söylemek kehanet değildir. Sosyalizm halkla kurulur. O, kurar ve geliştirir sosyalizmi.

SOSYAL DEMOKRAT YAPIDAKİ PS.

Mario Soares'ün başkanlığındaki «PS» seçimlerde elde ettiği başarıyı ve kitleler üzerindeki etkinliğini, «Republika» olaylarına dayanarak çok daha geniş ölçüde arttırıcı adımlar atmıştır.

PS nin genel olarak ana görüşleri şöyle özetlenebilir.

1 — Burjuva partilerinin de olduğu çok partili rejim,

2 — Burjuva Devlet mekanizmasında temel değişikliklere gitmemek,

3 — Devlet gücünü işçilere ve emekçi kitlelerin ve onların söz ve karar sahibi olacağı (Devrim komiteleri, Komünler, sovyetler biçimindeki) tasarılara karşı durmak,

4 — Halkın oyları ile belirlediği parti ile, Ordu güçlerinin birliğinin dışında Ordunun halkla birliği yolunda ileri sürülen bütün tasarılara karşı durmak,

5 — Partiler tarafından oluşturulmuş Parlemento ve ondan ayrılmış çalışan kitlenin üzerinde Baskı ve kontrol görevini yerine getiren Devlet Mekanizmasının varlığını savunmak,

6 — Avrupa Emperyalizmine ve NATO'ya evet.

Son olarak, Sol Partiler dizisi içinde MAO düşüncesinden oluşmuş, Marksist/Leninist Portekiz Komünist Partisi (PCP/ML) ni kısaca açıklamaya çalışalım.

Genç subaylar iktidarı ve diğer sol partiler bu partiye ve onun militanlarına karşı tam bir birlik içindedirler. Bu parti militanlarının hapishanelere atılması, bu partinin mitinglerinin polis ve askeri kuvvetlerce dağıtılması ve caddelerde parti militanlarının tartaklanması, dövülmesi çok düşündürücüdür.

Komünist partisinin solundaki devrimci akımın, aşağıdan yukarı anti-

bürokratik, bağımsız bir sosyalizmi gerçekleştirme olanakları bulup bulamıyacağı hakkında şimdiden bir yargıya varılamaz.

Şurası muhakkaktır ki, Portekizde emekçi halk yığınlarının hızla bilinçlenerek yurt işlerinde aşağıdan yukarı söz ve karar sahibi olmaları, Portekizin kendine özgü bağımsız sosyalist yolu bulmasında başlıca etmen olacaktır.

S Ö Z L Ü K

A — PORTEKİZ:

Nufusu: 8,6 milyon
Yüzölçümü: 92 000 km²
Vilayet: 22
Başşehri: Lizbon
Dini: Aşağı yukarı Halkın hemen hepsi KATOLİK
1910 yılından beri Cumhuriyet.
Salazar yönetimi 1932 - 1968 «Başbakan»
M. Caetuno 1968 den beri «Başbakan»

Hem Caetuno rejimi ve hem de Cumhurbaşkanı «1958 den beri» A. Thomas General Spinola tarafından Askeri Darbe ile 1974 te devrilmiştir.

B — MFA (Der Movimento das Forças Armadas) SİLAHLI KUVVETLER HAREKETİ.

ORGANLARI:

1 — Silahlı kuvvetlerin PARLEMENTOSU: 240 üye (120 kara kuvvetleri, 60 deniz, 60 hava kuvvetleri)
Politik olarak şu guruplara ayrılır:
A — Sosyal Demokratlar 90 üye
B — Bağımsız Sosyalistler «Yugoslavya Modeli» 80
C — Komünistler 40
D — Radikaller «Diğer üç grubuda eleştiren» 30

2 — DEVRİM KONSEYİ: Devlet Başkanı ve 28 üye: Silahlı kuvvetler hareketinin İCRA organı, yürütme kurulu, askeri ve politik iki komisyon halinde çalışır. İdeolojili bir seçmesi yoktur, angeje değildir.

3 — COPCON: Silahlı Kuvvetler Hareketinin en önemli BİRLİĞİ Başkanı Carvalho, Huzur ve Asayişi temin etmekle görevli milli Güvenlik Kuvvetleri.

İŞÇİ GÖZÜYLE

Galip M. Ataç

Değişen Dünya

Belli bir tarih süreci içinde, olaylar öylesine gelişmektedirki, konu bolluğu, arasıra yazı yazanlara, çetin bir yeğleme zorluğu yaratıyor. Biteviye akan zaman, saçlarımızdaki akları çoğaltmakla kalmıyor; çevremizi de biçimden biçime sokuyor.

Toplum olarak, kabuk değiştirme dönemindeyiz. Teknolojinin yanıbaşında, insan düşüncelerinin de değişmesi, motorize bir çabuklukla sürüp gidiyor.

Bu durum, geri bırakılmış ülkelerde daha da belirgin. Makine uygarlığına ulaşılamamış, burjuva demokratik devrimlerini yapamamıştır. Toplum katlarının çizgilerinde açıklık yok. Genellikle, çağlar arasında bocalamaktadırlar. Çeşitli etkenler altında, yeterince gelişememiştir düşünce yapıları. Kendilerine göre, kuramsal görüşleri var. Uzun ve kuşkulu dönemlerden geliyorlar. Ulaşıldığı sanılan sonuçlardan ayrılabilmeleri kolay olmıyacaktır.

Oysa ki, Doğada varılması özlenen durakların sonu gelmez. Canlılar için, sürekli bir yolculuktur yaşamak. Her adımda yeni bir görüntü ve kafamıza yansıyan değişik anlayışlar.. Ne çevremizdekiler, ne biz, bir adım önceki varlık değiliz. Doğa üzerine edindiğimiz bilgiler, yeni anlayışları zorunlu kılıyor. Ekonomik düzenin getirdiği sosyal yapı, toplum içindeki insanların birbiriyle ilişkileri, düne benzemiyor. Gülemiyoruz kaygısızca. Düşüncelerimizdeki devinim, artan bir sorumluluğa doğru iteliyor bizi. Dünkü acılarımızın yerini, yeni avuntular alıyor.

Kendileri gibi düşünmediklerinden ötürü, babalar çocuklarından yakınır. Evlatlar ana ve babalarının tutuculuğuna karşı çıkar. Gençler, davranışlarının eski, kalıplaşmış anlayışlar içinde dondurulamıyacağı kanısındadırlar.

Kadın-erkek ayrımı da bu kurallar çerçevesinde gelişiyor. Kitaplaşmış yasaları zorlayan ve geçersiz kılan da bu! Kadınları, düne göre bugün, daha çok genel yaşam içinde görüyoruz; Sosyal düzenin bütün basamaklarında etkinliklerini artırıyorlar. Bugünkü kadını, dünün anlayışıyla eleştiremeyiz. Erkeklerin dünkü dokunulmazlıkları anlamını yitirdi. 1975 yılında, kadınlar adına, tüm yasal köleliklerin yıkılışı kutlanıyor. Kişisel anlayışımıza uysa da, uymasa da, günümüzün gerçeği bu!

Masallar dinlemişizdir çocukluğumuzda. Hani şu, kafa yapımızı oluşturacak bilgileri arama çağında. Birbirine ters düşen düşüncelerin sergilendiği masallar.

Kimisinde, kurtlarla, kuşlarla dost olan; onların dilinden konuşan ergin kişiler söz konusu.. Kimisinde, kendisinden ayrı düşünenlere aman vermeyen bağnaz, gözükanlı zorbalar övülür. «Dinimizin gayrisi olduğu için kanı, katli helâl» sayılan uyduruk düşmanlar anlatılır diş gıcırdatarak.. Öldürenler gazi, ölenler şehittir.

Tarih «özgürlük adına işlenen cinayetler»le doludur. Günümüzde ise «demokrasi» aşkına çok şekerler çiğnenir oldu. 10 Mart 1975 günlü Milliyet'te ünlü (!) bir yazarın kaleminden saçılmıştı, şu SANDIK EDEBİYATInın incileri:

«Türkiye'de demokrasi vardır. Demokrasi denince, serbest seçimle Meclis ve hükümet kurulan demokrasiyi kastediyorum. Öteki demokrasi, demokratik demokrasidir.»

Beğendiniz mi açıklamayı?

Uzun süredir, Türk burjuvazisi, bileklerine kelepçe, ağızlarına kilit vurduğu insanlara küfretme alışkanlığını, silahlı saldırılara dönüştürdü. Sözde yasalar var, yasacılar var.. İnsan avı yapılıyor sokaklarda.

Övgüsü yapılamıyan bir düşünceye sövmek, namuslu adam işi mi?

Bu açıdan bakarak, tutuculuğu kınamak şöyle dursun, «insanım, insanca düşünebiliyorum» diyebilenlere de yakıştıramıyorum tutuculuğu!

Birzamanlar, «traktörleri memlekete sokmıyalım. Traktörler, birtakım düşünceleri de beraberinde getirecektir. Bu, sosyal kaynaşmalara yol açar» diyenler oldu. Buna yanıt olarak, «matbaayı bu memlekete sokmamak için iki yüz seksen yıl çabaladık. Ne kazandık? En-

gel olabildik mi? Şimdi traktörler sınırlarımızı zorlamakta. Ona karşıkoymağa insan gücü yetmez» denildi.

Çünkü yalnız ve yalnız, ölülerin yaşı ve kitapların yazısı değişmez.

Toplum yükünün ağırlığı, tümüyle, emekçi halkın omuzlarındadır. Buna karşılık, milli gelirden enaz pay alan da yine onlar. Dün denecek kadar yakın bir geçmişte, gündeliğine üçbeş kuruş eklensin için patronun, ya da yardımcılarının eline ayağına düşen işçi, bugün sendikaların öncülüğünde, yüz binlerce işçi olarak dikiliyor patronların karşısına. Hadi önleyin gücünüz yetiyorsa Durdurun bu ayaklanma saydığınız direnişleri!

Bu da yetmiyor bugün İşçi kesimi «sadaka» değil hak istiyor. Bunun tek çıkar yolu işçilerin kanun yapıcısı olarak Büyük Millet Meclisine girmeleridir. Kendi siyasal örgütlerini kurarak, kendilerini ve kendinden olanları yasama meclisine seçtirecektir. Artık fabrika sahiplerinin kendi aralarında toplanarak «İş Kanunu» yapma olanağı yok. Köy ve çiftlik ağaları gözboyama niteliğindeki «toprak dağıtımı» ile, topraksız köylülerin, modern kölelik sürelerini uzatamıyacak. İşçi, topraksız köylü, küçük esnaf ve fikir işçileri birleşerek, kendi örgütlerinin çatısı altında, yazgılarını kendi elleriyle değiştirecektir. Gerçekten de bu yetki, bu hak «toprağı altın yapanların» olacaktır.

Bunun kolay olmıyacağını onlar da biliyor. Ama, başaracaklar. Bu günlere de kolay gelmediklerini unutmadılar.

Kesin tarihi saptanamazsa da, yüz yılı aşkın bir geçmişi var Türkiye'de bu emek savaşının. Kolay olmadı bu hakları elde etmeleri. Dövüldüler. Kovuldular. Çeşitli tuzaklar, suçlamalar, öldürmeler gözlerini korkutamadı. Bürokratların, burjuvazinin, toprak ağalarının, para babalarının sayısız örgütlerine karşın, emekçi kesimine meslek kuruluşlarını bile çok gördüler; yasakladılar. Oysaki, sendika kurmak, siyasal parti kurmak, tarihsel akışın onlara tanıdığı en doğal bir haktı.

Tarih bize öğretmiştirki, egemen kesimin baskıları yoğunlaştığı dönemlerde, emekçiler korkup sinerek haklarından vaz geçmez. Tersine, onların karşıkoymaları da sertleşir. Gizli örgütler kurarak yeraltı çalışmaları kaçınılmaz olur. Büyüzdendir ki, eğemen çevrelerin akıllıca davrandığı ülkelerde, işçi sınıfının direnişi demokratik ölçülerin dışına taşmaz. Bugün dünyamızın çeşitli ülkelerindeki kanlı olayların sorumluluğu ise, eğemen çevrelerin akılsız yöneticilerinin omuzlarına yüklenmiştir.

İşçi hareketlerine yön veren sosyalist düşüncenin ulaştığı aşamalar göz önünde. Toplum katları arasındaki çıkar çatışmalarından doğan düşünce ve anlayış farklarına alışmak gerek. Mide fesadına

uğrayanlar, korkulu düş görmeyi göze almadıkça yatağına girmemeli. Yani, tarihsel akışın gücünü küçümsiyenlerin, gelecek kuşaklardan merhamet dilenmeye hakları yoktur.

Tevfik Fikret «unutma ki, senden de bir hesap arar ati-i müşteki» diyor. Açıklıyalım: bir gün, gelecek kuşakların da seni eleştireceği olasılığını unutmamalısın.

Yukarda kalın çizgileriyle sıraladığımız konularda, burjuvazinin yanısıra ve ondan daha da çok, işçi hareketlerine yön vermekle yükümlü sosyalist parti kadrolarının sorumlulukları yokmu? Var!

Türkiye soluna umut bağlamış halk kesiminin dilimize yansıyan bir kaygısından sözedeceğiz. Daha doğrusu yakınacağız. Kuşkusuz, Türkiye Solu'nun bölünmesi, sol gurupların tümünün ortak bir üzüntüsüdür. Ancak, kimi yetkililer bir avuç yöneticiye yüklüyor sorumluluğu. Ve, işçi sınıfının bütünlüğünü koruduğu kanısındalar.

Biz katılmıyoruz bu anlayışa. İşçi sınıfının ve fukara halk kesiminin içine yuvarlandığı perişanlığı görmemezlikten gelmek gibi birşey olur bu düşünce. Sol cephedeki siyasal partiler ve sosyalist karekterli derneklerde olduğu gibi, sağcı partilerin tabanı da işçi kesimi ve fukara halktan oluşmaktadır. Bu sonuncular, kendi sınıf çıkarlarına ters düşen bir doğrultuda şartlandırılarak, aldatılmışlardır. Ama yine de, onları işçi sınıfından ayrı düşünemeyiz. Gerçek sınıf çıkarlarını kavradıkları gün, tarihsel çizgilerini saptayacaklarından kuşkumuz yok. Bizim, görevimiz onlara bu bilinci vermektir.

Sol cephedeki bölünmeler Türkiyemize özgü bir parçalanma değildir. Enazından, uygulama anlayışlarındaki başkalıklar ortadan kaldırılmadan, sürekli bir işbirliğine varmanın zorluğuna yabancı değiliz.

Doğrudürüst, burjuva demokratik devrimini yapamamış bir ülkedir Türkiye. Karışık sorunlar karşısındayız. Ortaklaşa ulaşmamız gereken birçok duraklar var önümüzde. Anlayışımızdaki ayrıntılardan geliyor bölünmelerimiz. Bunlar üzerindeki savlarımızın ertelenmesi olanağı yok değil. Küçük burjuva bencilliklerine kurban olmıyalım. Günümüzün konuları özenle incelenmeli. Faşist yönetimin en azgın uygulamalarını göze almış zorbalarla çevriliyiz. Kurtdan kuzu doğurtacak bir doğa yasası henüz bilinmiyor. Sokak ortalarında birer ikişer avlanıyor insanlarımız. Tarihimizin çokkanlı bir döneminde yaşıyoruz. Halkın umudunu daha fazla sürüncemede bırakamayız. Tarih, Türk burjuvazisini olduğu kadar, bizi de bağışlamıyacaktır.

Sonuç olarak dileğimiz, sol Partilerin gerçekçi bir diyaloğa girip, hiçdeğilse, anti faşist bir cephe birliği kurmasıdır.

29 Nisan 1975 Salı

Samim Kocagöz

Yumurta Küfesi

Kişinin sözünde durması, verdiği sözü tutması, yalnız bizim toplumumuzda değil, bütün toplumlarda bir erdem sayılır. Kişisel ilişkilerde, bir adama, sözünün eri! dendi mi, o adama övgüdür. Toplumsal ilişkilerde, ticarette, sözünü tutmak, karşılıklı anlaşmalara sadık kalmak da erdem sayılır. Ne ki bizim halkımızın arasında, deyim mi diyelim, atasözü mü diyelim, bir söz daha vardır: 'Arkamda yumurta köfesi yok ya...' ya da 'arkanda yumurta köfesi yok ya...' diye kimi durumlarda söylenen bir söz. Hani döndüğün zaman, kırılacak yumurta yok! Sözünde, sözümde durmak zorunluğunu duyma! demek oluyor. Söz tutma erdemini bir yana itiyor. Eskiler sözünde durma erdemine (Ahda vefa) derlerdi.

Öyle sanıyoruz ki bu erdem, günümüz dünya politikasında hiç de geçerli değil. Tarihe bakacak olursak, yine pek geçerli olmadığını görürüz: Birbirleriyle savaşagelen uluslar, toplumlar, yine birbirlerine verdikleri sözleri —antlaşmaları— ancak silah zoru ile, ekonomik baskılarla, karşılıklı siyasal dengeleri zorla sağlayarak tutabilmişler, tutturabilmişlerdir. Bir örnek vermek gerekirse, Anadolu Beylikleri çağına dönebiliriz: Osmanlılar, Anadoluda güçlenip öteki beylikleri yenerek, Anadolunun birliğini sağlamaya giriştikleri zaman; en çok Selçuk Türk İmparatorluğunun son kalıntısı olan Konya'daki Karaman Beyliği, Karamanlılarla uğraşmışlardır. Bir yenilgiden sonra Karaman Beyi, Osmanlı padişahına, bir daha silaha davranmayacağına ilişkin

söz vermiş. Rivayet olunur ki, sözünde durmak bir erdem olduğu için, yalan söylememek için Karaman Beyi, koynuna bir güvercin saklayıp, 'Bu can, bu tende oldukça, sözümde duracağım!' demiş Osmanlı padişahına; sonra da güvercini uçurmuş! Ne ki yüzyıllardır akıp gelen tarihe bakacak olursak; yüzlerce, binlerce güvercin uçurulmadan sözlerinden dönen, antlaşmaları bozan politika, politikacılar görürüz...

Tarihsel olayları, kişisel erdemleri bir yana bırakıp, günümüzün politikasına, Türkiyemizin içinde bulunduğu dış politika bunalımına bir bakalım: Son ayların güncel politika olayı, bizim için NATO ülkeleriyle, Amerikan kongresinin tutumu, giderek bu devletlerle, özellikle Amerika ile ilişkimizdir. Amerika, orta doğudaki karakolu İsrail'den vaz geçmek zorunda gibi görünüyor. Bu devletin, Arap ülkeleriyle anlaşmazlıklarını çözme çabaları çıkmaza girmiştir. Kıbrıs'daki Türk Barış Harekâtından sonra da Amerika, orta doğuda büsbütün tedirgin olmuştur. İstemeye istemeye İsrail'i korumakla birlikte, karakol olarak gözden çıkarmış görünüyor. Orta doğuda yine karakol olarak İran'ı seçmiştir. Petrol zengini İran, bol parası, jeo-politik durumu ile, Amerika için bulunmaz bir kaftandır. İran'a Amerika, milyarlarca dolarlık silah vermektedir. Orta doğu petrollerini güvence altına almak için İran'ı, önce Irak'a, sonra da Basra körfezi Arap Emirliklerine musallat etmiştir. Daha şimdiden Basra körfezindeki bir adayı üs olarak ele geçirmiş, durumunu bu bölgede hemen sağlama bağlamıştır. E.. bu durumda Amerika için Türkiye, bütün önemini yitirmiştir. Türkiye, NATO'da kalmış kalmamış, Amerika ile ikili anlaşmaları olmuş olmamış.. kimin umurunda! İşte burada bizim Atasözümüzün politik alanda doğruluğu ortaya çıkıyor: Amerikanın arkasında yumurta köfesi yok ya.. döner döner...

Dahası var: Efendim, bakıyorsunuz, İran Şahı'nda bize karşı bir naz, bir eda, bir sitem.. Şehinşah Hazretleri, 'kardeş Türkiye, yıllardan beri, bize dostluk elini uzatmıyor.. bizi ihmal ediyor.. bu komşuluğa sığar mı? Kardeşlik böyle mi olur?' diyor. Haklı olarak telaşlanıyor Türkiye, durduğumuz yerde en yakın komşumuzu, kardeşimizi darıltmak olmaz. Sayın Cumhurbaşkanımız, İran'ı, Şehinşah Hazretlerini ziyarete gidiyor. Yararlı, birtakım dostluk ve ekonomik anlaşmalar imzalıyoruz İran'la: Karadenizdeki limanlarımızı İran parası ile bizim teknik elemanlar genişletecek, İran'a giden transit yolları hemen yapılacak, petrol boruları Türkiye'den geçecek... Türkiye'ye döviz, para gelecek. En önemlisi de İran'la dostluğumuz, kardeşliğimiz pekişmiş olacak. İran'lılara sevgimiz, dostluğumuz yatsınamaz. Birbirimize sağlayacağımız olanaklar, yardımlaşma da yatsınamaz. Ne ki bütün bu işlerin arkasında yine Amerika var: Açılan yollardan, yapılan li-

manlardan —en kısa yoldan— İran, incık cıncık boncuk mı geçirecek? Neler geçirebilecek İran? Ya da başka bir deyişle İran'a Amerikadan neler gönderilecek? Tahmin etmek zor değil. Bu gelip geçeceklerden kazancımızı hesaplarsak memnun olmamız gerekir ama en az 1950'-den beri Arap ülkeleriyle hiç de iyi olmayan dostluk ilişkilerimiz, üçüncü dünya devletleriyle —tarafsızlarla— çok kötü olan ilişkilerimiz, büsbütün çıkmaza girmeyecek mi? Amerikan Kongresi, bizi gözden çıkardığı halde yine bizi dolaylı olarak orta doğuda bir baskının aracı olarak kullanmıyor mu? Ta Cezayir'in Fransızlara karşı verdiği kurtuluş savaşından beri biz, dünyada ilk kurtuluş savaşı, anti-emperyalist savaş yapan Türk'ler, ne güne dek sömürülen ülkelerin karşısında olacağız? Bütün bağımsızlık için çırpınan ulusların sevgisini yitirdik. Sözümüzün eriyiz diye hep yaptığımız ikili anlaşmalarla sömürgecilerden yana çıktık. Bir seferinde, usta dış politikacı, İkinci Dünya Savaşından sağ salim Türkiye'yi kurtaran İsmet Paşa, 'Yeni bir dünya kurulur, bu dünyada da Türkiye yerini alır!' diyecek oldu emperyalistlere karşı; içteki işbirlikçilerle dıştaki egemenler, hemen elbirliği edip Paşa'yı, iktidardan alaşağı ettiler. Öyleysine bir çarkın dişlilerine kendimizi kaptırmışız. Bizden yana görünenler, işlerine gelince, arkamızda yumurta köfesi yok ya!.diyorlar. Bizim kendilerinden yana olmamız gereken, sömürülen bütün ülkeleri darılttık otuz yıldan beri. Kaldık dünya yüzünde yapayalnız... Bize el uzatan Libya'nın bile elini tutmakta tereddüt içindeyiz. Ne olacak halimiz?

Bugün Türk dış politikası, en nazik dönemindedir. Sevgili dostumuz Amerikadan (!) kopmamak için, yalvar yakar durumdayız. Size, bir aylık mühlet verdik, dostluğu bozmayalım.. diye gururumuzu kurtarmaya çalışıyoruz. Bu mühlet bitince ne olur bilinmez ama bizim bildiğimiz, söylemek istediğimiz bir babayiğitlik var: Amerikaya, bizim arkamızda yumurta köfesi yok ya! diyebilecek miyiz? Bu sözün yeri, haklı sırası geldi de geçti bile. Hele hele İsmet Paşa'nın 'Yeni bir dünya kurulur..' sözünü edebilecek miyiz? Özgür, bağımsız, anti - emperyalist bir savaş yapmış bir ulus olarak, bir dış politika yoluna girebilecek miyiz? Böyle bir politikanın Türkiyemize onur kazandıracağına inanıyoruz.

Yaşar Kemal

Tek Yol

Sosyalizm emekçiler için, emekçiler adına yönetim değildir. Sosyalizm doğrudan doğruya yönetimi emekçilerin ele geçirmesidir. Bunun gerçekleşmesi o kadar kolay olmayacak. Eskide diretenler çağımızda da çoğunluktadırlar. Sosyalizmin çarpıtılması çağımızın sorunlarından birisidir, hem de dünyamızın üstünde duracağı büyük bir sorundur.

Düşüncenin, eylemin ta başta temelini sağlam atmak gerekiyor. Sosyalizmi kurucular gibi anlayanlar hiç açık vermeden, ödün vermeden işe koyulmak zorundadırlar.

Sosyalist savaş yüz yılı aşkın bir süreden beri türlü deneylerden geçti. Türlü örgütler kuruldu. Kurucular gibi birçok örgüt en iyi niyetle emekçileri öncü sayarak yola çıktılar. Ama gelin görün ki, bu iyi niyetli örgütlerin bir çoğu yolunu şaşırdı, emekçilerin öncülüğünde, emekçiler adına bazı tabakalar yönetime el koydular. Emekçiler adına yeni sömürüsüz bir dünya kurmağa kalktılar. Bu, bir düşünce karmaşası yarattı. Emekçiler adına yola çıkan bir takım örgütler, kuruluşlar, emekçilerin katılmadığı eylemlere giriştiler. Emekçilerin katılmadığı, katılmak olanağı olmayan eylemler, bu eylemleri yapan kuruluşlar, ne kadar iyi niyetli olurlarsa olsunlar savaştan yenilmiş, harcanmış olarak döndüler. Bazı ülkelerde emekçisiz yola çıkış bir umutsuzluğun sonucuydu. Emekçiler olmadan da, işe omuz vermeden de bazı örgütler başarıya ulaşacaklarını, hem de şıpın işi başa-

rıya ulaşacaklarını sandılar. Bu iyi niyetli örgütlerin günümüz, yenilgilerinin savaş alanı oldu.

Bugünlerde günümüz savaşçıları yeni yollar arıyorlar.

Emekçisi bilinçlenmemiş, örgütlenememiş ülkelerin, daha da çok yoksul, sömürülmüş, sömürülen ülkelerin savaşçılarının umutsuzluklarından dolayıydı, emekçilerin dışında başka başarı yolları aramak.

Az gelişmiş, orta gelişmiş, yoğun bir sömürüye uğramış ülkelerin savaşçıları sabırsızdılar. Haklılığın verdiği büyük sinirlilik içindeydiler. Yoksulluğun, inanılmaz sömürünün verdiği sabırsızlık, emekçilerin donmuşluğu, kolay kolay eyleme girmemeleri savaşçıları başka yollara sürdü. Ve sabrı, emekçilerin bilinçlenmesinden başka, emekçilerin örgütlenmesinden başka çare olmadığını önerenleri lanetlediler. Sabırsız savaşçılar, yüzyılımızda karşımızdaki güçleri emekçilerin gücünden başka hiç bir gücün yenemeyeceğini söyleyenleri acı, kırıcı, yokedici bir biçimde suçladılar.

Emekçilerin dışında gelişen eylemlerin sonu acı oldu. Yüzyılımızın en acı deneyi budur. Günümüzde yiğitlik, insanlık, mertlik, fedakârlık destanları yazdılar bazı örgütler, bazı kişiler. Ve günümüz insanlığı bu yiğitliklere hayran kaldı. Çürümüş, yozlaşmış sandığımız bir dünyanın umudu oldular aslında bu umutsuz örgütler ve kişiler. Günümüz kahramanlıklar günü oldu. Bizim ülkemizde de çıktı bu yiğitlerden...

Yanlışları söylerken kimseyi suçlamak gerekmiyor. Şimdiden söyleyebiliriz ki emekçinin kavgasında bütün varlarını vermişler, canlarını vermişler emekçi kavgasının kahramanlarıdırlar. Emekçinin kavga tarihinde en onursal yerlerde onların güzel, yiğit adları da olacaktır. Kusurları ve güzellikleri belirtilerek. Çağımızın kahramanı artık kusurları olan kahramandır. Çağımız insana insan gibi bakmayı, bir çok insan deneyinden sonra öğrendi. İnsan fedakârlığı, büyüklüğü artık kusurlar içindedir. Başarısızlıkları, yanlışları emekçinin hoşgörüsünde başarı olacaktır. Emekçiler, yanlış yoldan da gitseler, kendileri için açık gönülle savaşmışları, yenilmişleri her zaman kutsayacaktır. Emekçinin kavgasına kattıkları, büyük çabaları, harcanmaları ölçüsünde olmasa da, emekçiler için, bu çabalar birikimdir. Emekçiler, bu kardeşlerinin katkılarını değerlendirecektir.

İyi niyetli, emekçi kavgasındaki çabalar birikimdir. Birikimi sağlamak yalnız bir tek yoldan olmaz. Diyelim ki en sağlıklı yol parti savaşı yoludur. Birikimi en sağlıklı parti çalışmaları sağlar. Bu düşünceye karşı çıkacak çok az sosyalist çıkabilir. Emekçiyi bilinçlendirmek için yalnız parti çalışmaları yeterli mi? Yeterli olmadığını gene çağımız saptadı. Emekçileri bilinçlendirmek, örgütlemek için çağımız par-

tiler dışında da yeni yollar aramak zorunda bırakıldı. Birikim için türlü türlü yollar, olanaklar her zaman denenecektir. Ama hangi yollar denenirse denensin bilinecek ve inanılacaktır ki bir tek yol vardır, o da sonunda bilinçlenmiş, örgütlenmiş emekçinin doğrudan doğruya yönetime el koyacağı... Onun adına hiç bir örgüt; tabaka yönetime el koyamayacaktır. Sosyalistler, hiç bir zaman, hiç bir biçimde, hiç bir yolla buna izin vermeyeceklerdir. Emekçilerin bilinçlenip, örgütlenip el koyamadıkları yönetim, adı ne olursa olsun, niyeti ne olursa olsun, sosyalizm olamaz. Ve ortadan sömürüyü kaldıramaz. Eşitliği bir tek sınıf gerçekleştirebilir, o da doğrudan doğruya yönetime el koyan emekçi sınıfı. Bunun dışındaki her çaba başarısızlığa uğramağa taaa baştan mahkumdur.

Bugün sömürü dünyasını emekçilerin gücünden başka hiç bir güç yıkamaz. İnsanların sömürülmediği, hiç bir zaman da sömürülemeyeceği bir dünyayı da emekçilerin gücünden başka hiç bir güç kuramaz.

Dünyanın her yerindeki emekçiler ne kadar biribirlerine benzeseler de, o kadar kendilerine özgüdürler. Sosyalizmin kurucularının ana düşünceleri budur. Sosyalizmi kuranlar ve geliştirenler, emekçllerin bilinçlenmesinden ve örgütlenmesinden başka hiç bir çareyi önermemişler, başka hiç bir çareyi düşünmemişler, düşünmek gereğini de duymamışlardır. Yönetim emekçilerin yönetimiyse, dünyayı alın terleriyle kuranlar, kendi yönetimlerini de gene elleriyle, alın terleriyle kuracaklardır.

Emekçiye varılacak yol sarptır, zordur, belalıdır. Şöyle bir bakınca, yani yüzeyden bakınca olanaksız bile gözükebilir bazı ülke koşullarında. Ama ne yazık ki, günümüzdeki bütün çabalar da gösterdi ki, emekçiden başka çare de yoktur. Emekçiler bilinçlenecek, örgütlenecek, ondan sonra da doğrudan doğruya yönetime el koyacak. Bütün eylemler emekçinin bilinçlenmesi için olacak.. Sonra bu sonsuz dev gücün örgütlenmesi, sonra yönetim... Yönetimi ele geçirmiş emekçi gücün hiç bir başka güçten korkusu olamaz. Dünyada ondan başka güç olamaz ki o zaman.. İşte o zaman insanlığın özlediği sınırsız eşitlik, sınırsız özgürlük.. Yalansız dolansız özgürlüğü, şimdiye kadar dünyamızın özlemini çekip de hiç bir zaman ulaşamadığı özgürlüğü yalnız be yalnız yönetime gelmiş emekçiler getirebileceklerdir. Emekçilerin dışındaki hiç bir güçten gerçek bir eşitliği, özgürlüğü bekleyemeyiz. Yaşlı dünyamız büyük deneylerden geçti. Çağımızın bilimi de bundan başkasını söylemiyor. Emekçi gücünden başka güçlerden en küçük bir fayda ummak bilime aykırıdır.

Ne eylem yapılırsa, hangi örgüt kurulursa kurulsun ana eksen emekçinin büyük örgütü olacaktır. Bütün ilerici eylemler ve örgütler

emekçi örgütünün yöresinde, ona bağlı olarak kümelenecektir. Emekçi gücünün dışında, ne kadar iyi niyetli olursak olalım, başka çabalar bizi özlediğimiz sonuca vardıramaz.

Her ülkenin koşulları kabaca kendine özgüdür. Emekçiyi ülkesinin koşullarından ayırmak olanaksızdır. İster istemez o ülkenin emekçileri ve sosyalizm savaşçıları kendi damgalarını ülkeye, kurdukları sosyalizme vuracaklardır.

Emekçiler, sosyalist savaşçılar yönetime gelebilmek yollarını da, daha önce yönetime gelmiş ülkelerin çizdikleri yollardan faydalanarak, çizeceklerdir. Bundan dolayı yollar bulabilmek için, aykırı yerlere gitmenin hiç bir gerekliği yok.

Bilinçli bir sosyalistin ilk başvuracağı yer, kaynak emekçiler olacaktır elbette., Hangi eylem olursa olsun mutlaka mutlaka sırtını emekçinin bilincine, örgütüne dayayacaktır. Böylesine bilinçli, böylesine örgütlenmiş bir kapitalist dünyanın karşısına emekçinin büyük gücünü çoğunluğuyla dikmek yolunu bulamazsak hiç bir yere varılamaz. Emekçiler, aydınlar, tekmil ilericiler, sosyalizmin kurucularının çizdiği bu yolu yitirmezsek ergeç selamete ulaşırız.

Uğur Cankoçak

DİSK

Türkiye'de emekçi sınıf ve tabakalarla baskın sınıflar arasındaki savaşta dengeyi belirleyen önemli unsurlardan biri de, hiç şüphesiz, DİSK'tir. Alışılagelmiş deyimiyle DİSK, Türkiye'de işçi sınıfının *«devrimci kesimini»* temsil etmektedir. Bu, yazılarda böyledir. Kongre konuşmalarında böyledir. Meydan mitinglerinde böyledir. Acaba gerçekde böylemidir? Yani, DİSK, işçi sınıfının devrimci kesimini temsil etmekte midir? Bu soruya hem evet, hem de hayır diye cevap vermek mümkündür. Gerçekten işçi sınıfının devrimci kesiminin büyük bölümü ekonomik örgüt olarak DİSK'te örgütlenmiştir. Ancak, bir tüzel kişilik olarak DİSK, kendisini temsil eden kişilerin demeçleri, örgütlenme biçimi, çalışma yöntemi, ortaya koyduğu eylemleriyle işçı sınıfımızın *«devrimci kesiminin»* özlemlerini dile getirmemektedir. Tam tersine bugün, DİSK üyesi işçilerin çoğunluğu ile DİSK yöneticileri arasında sendikacılık anlayışı, egemen sınıflarla mücadelede izlenecek yollar ve devrimcilik anlayışı bakımından büyük farklılıklar vardır. Görünüş odur ki, her geçen gün bu farklılık birbirine ters yönde gelişmektedir.

KURULUŞ GÜNLERİ

Bu çelişik noktaya bir günde gelinmemiştir. Bu durum son DİSK Genel Kurulunun sonucu da değildir. DİSK'in sekiz yıllık ömründe, olaylar içersinde gelişmiş, bu noktaya gelinmiştir.

Bugünü iyice kavrıyabilmek için geçmişi bilebilmek gerekir. DİSK,

13 Şubat 1967 de kurulduğunda bir gereksinmeye cevap veriyordu. 1947 yılından beri, egemen sınıfların, işbirliği ettikleri Amerika'nın deneylerinden fazlasıyla yararlanarak, büyük bir dikkatle iplerini ellerinde bulundurdukları sendikacılık, artık, 1967'de Türkiye işçi sınıfını temsil edemez hale gelmişti. Sosyolojik, ekonomik ve politik gelişmeler devrimci sendikacılığın doğmasına neden oluyordu.

DİSK, Kuruluş Bildirgesiyle, tüzüğünün amaç maddesiyle devrimci bir işçi sendikaları konfederasyonudur. Bunun için de kuruluşu Türkiye'de büyük olay yaratmıştır. Sosyalistler, ilerici aydınlar ve demokratlar tarafından sevinçle selamlanırken, baskın sınıflar ve onların yardakçıları tarafından telaş ve korkuyla karşılanmıştır.

DEVRİMCİ SENDİKACILIK NEDİR?

Burada, hemen, devrimci sendikacılığın tanımını yapmamız gerekiyor. Devrimci sendikacılık, herşeyden önce, kapitalizmle uzlaşma halinde olmayan sendikacılıktır. Bilindiği gibi, kapitalizm, tarihi gelişimi içinde kendisine karşı olan hareketleri yokedemediği zaman, onu yumuşatmaya, kanalize etmeye, düzenin bir parçası haline getirmeye çalışır. Ve çoğu kez de bunda başarılı olur. Sendikacılık da ilk çıkışında kapitalizme karşı bir hareketken, yıllar geçtikçe, kapitalizmin adeta *«vazgeçilmez unsuru»* haline gelip, düzenle uzlaşmıştır. Kapitalizmin ömrünü uzatan, onu daha az göze batıcı hale getiren bir *«alet»* durumuna getirilmiştir. Bir takım yasalara, geleneklere, göreneklere bağlanan sendikacılığa kapitalizm, belli aralıklarla toplu sözleşmeler yaparak ücretlere zam almak, işçilerin sınıf mücadelesine dönük isteklerini yumuşatıp saptırmak, politik bilinçlenmelerini engellemek ya da onları da saptırarak burjuva partilerine kanalize etmek görevlerini vermiştir.

Devrimci sendikacılık ise, bu uzlaşma içindeki sendikacılığa kesinlikle karşı çıkan ve özünde kapitalizmi yıkmayı amaçlayan sendikacılıktır. Bunun için de işçilerin sınıf mücadelesi eğilimini ortaya çıkartan ve onları bu mücadeleye hazırlayıp mücadelenin içine sokan bir çalışma yöntemi izler. İşçilerin kurtuluşunun toplu sözleşmelerle değil, sınıf olarak ücretli kölelikten kurtulmalarıyla mümkün olacağını üyelerine ve bütün işçilere anlatan sendikacılıktır devrimci sendikacılık. Devrimci sendikacılık, işçilerin politik bilinçlenmelerini hızlandırıcı, onların, sosyalist partide örgütlenmelerini sağlayıcı eylemlerde bulunur.

Devrimci sendikacılık, kapitalizmin karşısına yapısal değişiklik istekleriyle çıkmak ve isteklerini gerçekleştirmeye yönelik eylemler ortaya koymak zorundadır. Dış ve iç politik olaylarda ileriye dönük görüşlerini bildirmek, bu görüşleri doğrultusunda kitleleri harekete geçirmekle yükümlüdür ve her halükarda demokrasiye sahip çıkmak, faşizmin karşısına dikilmekle görevlidir.

DİSK'in kuruluş günleri ve ilk bir iki yılı içindeki eylemleri yukardaki tanıma uyan doğrultudadır.

DİSK'İN İÇİNDEKİ ÇELİŞKİ TOHUMLARI

Türkiye İşçi Partisi'nin en güçlü döneminde, 1967'de kurulmuş olan DİSK'in kuruluş bildirgesinin ve ilk yıllarındaki çalışmalarının «devrimci» nitelikte olması doğaldır. Ancak TİP kendi iç çelişkilerine dış etkenlerin de eklenmesiyle zayıflamaya, zor bir dengede olan bütünlüğünü yitirmeye başlayınca DİSK de devrimci çizgiden hızla uzaklaştı.

Ayrı bir inceleme konusu olduğu için, burada uzun uzun üzerinde durmadan iki satırla değineceğimiz fakat, aslında, son derece önemli bir etken de DİSK'in devrimci gençliğe kapılarını sımsıkı kapatması olayıdır. Bu büyük yanlışlık, DİSK'in sağa gidişini çok hızlandırdığı gibi, devrimci gençliğin de önemli yanılgılara düşmesine neden olmuştur.

DİSK'in genel politik tutumunun yıllar içinde izlediği gelişmenin başlangıcında PARTİ - DİSK ilişkileri vardır. Türkiye İşçi Partisi'nin 1961 de kuruluşundan beri, parti-işçi sınıfı ilişkilerini hep parti kurucusu ya da üyesi olan sendikacılar düzenlemiştir. Bu durum, özellikle DISK'in kuruluşuyla adeta kabuklaşmış ve parti kapatılıncaya kadar da sürmüştür.

PARTİ - İŞÇİ SINIFI İLİŞKİSİ

Bilindiği gibi TİP, sendikacılar tarafından kurulmuş, sosyalist aydınlar partiye sonradan girmişlerdir. Parti kurucusu veya üyesi olan sendikacıların parti içinde ısrarlı ve sürekli birtek ortak tavırları olmuştur. O da partili aydınları, devrimci gençliği sendikalı işçilerden uzak tutmak, adeta işçilerle sosyalistler arasında duvar olmaktır.

Örneğin, parti genel başkanı Aybar'ın bir greve gidip, grevci işçilerle konuşmasının ardından o greve jandarma ve polis baskını yapılmış olması olayı, çok büyütülüp saptırılarak, baskın nedeni Aybar'ın grevi ziyareti olarak gösterilmiş ve işçi olaylarına parti yöneticilerinin katılması sendikacılar tarafından adeta yasaklanmıştır. Sendika eğitimlerinde parti yöneticilerinin görev alması göstermelik bir iki konferanstan sonra engellenmiştir. Aslında çok seyrek yapılan bu eğitimlerde bile partili olmayanlara ya da partiye çeşitli şekillerde muhalefet edenlere görev verilmesine dikkat edilmiştir. Sendikal çalışmalar sırasında partiden sözeden sendikacılar ya da sendika görevlileri şiddetle uyarılmışlardır.

GENEL POLİTİK TAVIR

Genel politik tutum konusunda çok sık ve önemli hatalar işlenmiştir. Devrimci sendikacılığın ilk şartlarından olan üyelerle ve bütün işçilerle sıcak ilişkiler kurulması hemen hiçbir zaman gerçekleştirilememiştir.

Bir takım yapısal değişiklik önerilerinin peşine düşülmemiştir. Bir basın toplantısı ya da demeç ya da bir kurul kararı olarak kamu oyuna duyurulan konularda ısrarlı olunmamıştır. Bunlar gerektiğinde eyleme dönüştürülerek pekiştirilmemiştir. Devrimci ısrardan yoksun olan bu davranışlar şöylece söylenip geçiliveren şeyler olarak havada kalmıştır.

Bu konuda tek istisna sendikalar yasasının değiştirilmek istenmesi üzerine meydana gelen 15-16 haziran olaylarıdır. Aslında, özellikle devrimci çevrelerce fazla abartılıp, yanlış vurgulanan 15-16 haziran olaylarını dikkatle irdelemek gerekir. Bir kere DİSK'in bu olayla çoğulcu demokrasiye, anayasal özgürlüklere sahip çıkmıştır denilmesi pek de doğru değildir. Evet, 15-16 haziran mitingleri ile Anayasaya ve çoğulcu demokrasiye sahip çıkılmıştır. Ama DİSK'in ne 15-16 haziranın öncesinde ne sonrasında demokrasiye ve Anayasaya sahip çıkan başkaca bir davranışına raslamıyoruz. Bu nokta hep gözden kaçırılıyor. Öyleyse bu mitinglerin aslı ne idi? Meclislere sevk edilen sendikalar yasası tasarısı doğrudan doğruya DİSK'in varlığını hedef almıştı. İşte meselenin özü budur. Kendi hayatı söz konusu olduğu için harekete geçilmiştir. Demokratik düzene en az sendikalar yasası kadar ters düşen başka yasalar ve olaylarda DİSK, hiç de aynı tepkiyi göstermemiştir. Anayasa lüks bulunup değiştirilirken DİSK'in sesi çıkmamıştır. Kitle hareketlerinden vazgeçtik en basit bir direniş olan imza toplamaya bile başvurulmamıştır.

Yasa çıktıktan sonra başta TİP olmak üzere birçok siyasi parti Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurmuştu. İktidar tasarının yasalaşmış olmasına rağmen uygulanmasına geçemedi. Yalnız Ankara ile Adana Bölge Çalışma Müdürlüklerince, Bakanlık özel emri ile, yasa uygulattırıldı. Böylece Türkiye'de ilk defa (belki de dünyada ilk kez) bir yasa bazı illerde uygulanıyor bazılarında uygulanmıyordu. Bu garip duruma karşı DİSK'in takındığı tavır da devrimci ısrardan uzaktı. Her sendikanın kendi başının çaresine bakması kararı verilmiş ve bu yüzden DİSK'e bağlı bazı sendikalar adı geçen illerde çok zor durumlarda kalmışlardır. Bu konuyu kapatmadan bazı meraklı okuyuculara hemen şunu söylemek istiyoruz: Biz burada sadece DİSK'i eleştriyoruz. Yoksa 15-16 haziran olaylarını ve işçi sınıfının o günlerini değil.

FAŞİZME KARŞI TAKINILAN TAVIR

12 Mart Muhtırası döneminde DİSK'in hemen hiç sesi çıkmamıştır. İşçi sınıfının en doğal müttefikleri olan devrimci gençlik adeta imha edilir, sosyalist aydınlar, ilerici yazar ve düşünürler, bilim adamları, demokratlar zindanlara atılırken DİSK sessizdir.

Bütün demokratik haklar yok edilir, anayasa bile değiştirilirken DİSK yine sessizdir.

ÖRGÜTLENME POLİTİKASI

DİSK'in genel politik tutumu hakkında bu kısa saptamalardan sonra örgütlenme biçimine ve bunun yıllar içinde izlediği gelişmelere göz atmak gerekir.

Kuruluşu sonrası günlerinde DİSK her işkolunda işçilerle ilişkiler kurarak DİSK'e bağlı sendikalar oluşturmayı planlamıştır.

Ne var ki, teorik olarak doğru olan bu politika uygulamada çok bü-

yük aksamalar göstermiştir. Çünkü yeni sendikalar kurma görevi, DİSK tarafından, Türk - İş içinde bile itibarını yitirerek seçimleri kaybetmiş olan eski sendikacılara verilmiştir. İşçiler karşılarında bu eski sendikacıları görünce çekingen davranmışlardır. Ayrıca bu sendikacılar arasındaki kişisel sürtüşmeler, bunlarla DİSK yöneticileri arasındaki sürtüşmeler ve en önemlisi bu sendikacıların çoğunluğunun devrimci sendikacılıktan en ufak nasiplerinin olmayışı nedenleriyle DİSK örgütlenmesi, istenen, amaçlanan düzeyde olamamıştır.

Sosyalist aydınların parti il ve ilçe örgütlerinin aynı zamanda DİSK'i örgütlemeleri önerileri şiddetle reddedilmiştir. Bazı il ve ilçelerde sendikaları örgütleyen ya da yeni sendikalar kuran parti yöneticileri ile hiç ilgilenilmemiş bu sendikalar DİSK bünyesine alınmamıştır.

Buna karşılık sendikacıların partinin her kademesinde görev alması DİSK'in ilkesi olmuştur. İşçi sınıfının devrimci bilinci ile ortaya koyduğu eylemlerden yararlanarak örgütlenmeye gidilmemiştir.

Kendiliğinden oluşan işçi hareketlerine ya seyirci kalınmış ya da yasak savma cinsinden bir basın bülteni çıkartılmıştır.

BURJUVAZİNİN ÇİZDİĞİ SINIRLAR

DİSK'in her işkolunda bir sendika kurma politikası sonuç vermeyince, yeni bir örgütlenme politikası saptanmıştır. DİSK'e bağlı örgütleri güçlendirmektir bu. DİSK'e bağlı sendikalar ise coğrafya olarak İstanbul ve İzmit körfezi içinde kümeleşmiştir. Bu burjuvazinin DİSK'e tanıdığı hayat sahasıdır. Sınırları zorlamayı DİSK hemen hiç denememiştir. Adana'daki dokuma işkolu işçilerinin kendiliklerinden DİSK'e geçme istekleri ve bunun için arka arkaya dört fabrikayı birden işgal etmeleri ile ortaya büyük bir işçi eylemi çıkmış DİSK'in Çukurovada bütün işkollarında hem de kısa bir zamanda örgütlenme olanağı belirmişti. Fakat, DİSK kararsız, çekingen ve tutarsız davranışları ile burjuvazinin DİSK'i İstanbul, İzmit körfezine hapsetme kesin kararı ile yarattığı terörle karşı karşıya gelince Çukurova'nın kapıları DİSK'e kapandı.

Türkiye'nin her tarafından her işkolundan DİSK'e sürekli başvurmalar olduğu halde bunlar cevapsız bırakılmıştır.

Sendikaların DİSK'e katılmak için yaptıkları girişimler ise çok fazla ince eleyip sık dokumak tavırları içinde olumlu sonuçlar vermemiştir.

CHP'NİN DİSK'E KARŞI TAVRI DEĞİŞİYOR

DİSK dağınık bir örgütlenme politikası —daha doğrusu politikasızlığı— izlerken CHP kendi bünyesindeki değişikliklerle birlikte DİSK'e karşı da tavrını değiştirmiştir. Türk - İş içindeki sosyal demokratlar bir yandan, hareketi geliştirip yönlendirmeye çalışırken, bir yandan da CHP'li sendikacılar yönetimindeki bağımsız sendikaların DİSK'e katılmalarını planlamışlardır. CHP işçi büroları yöneticilerinden olan Sosyal - İş Sendikası Genel Başkanı Özcan Keskeç ve Petkim-İş Sendikası başkanı Mehmet Kı-

lıç'ın başı çektiği bu hareket meyvalarını vermiş ve çok kısa bir zamanda 10'a yakın sendika DİSK'e katılma kararı almıştır. Bu sendikaların yöneticilerinin hemen tamamı CHP üyesidir. Yakın zamana kadar başvuran sendikaları almamak için ilginç yöntemler izleyen DİSK bu sendikacılara kapılarını ardına kadar açmıştır. Burada hemen bir noktayı belirtelim kı DİSK'in kuruluşundan beri genel başkan ve genel sekreteri değişmemiştir. Genel Sekreter Kemal Sülker son kongrede (21 mayıs 1975) seçimi kaybetmiştir. Yani politika değişikliği bir yönetici ekip değişikliği sonucu değildir.

Bu konuda sadece CHP'nin DİSK'e yanaştığını söylemek hem yanlış olur hem de DİSK genel başkan ve genel sekreterinin CHP'ye gösterdikleri yakınlığın hakkını yemek olur. Türkler ve Sülker uzunca bir süredir CHP lideri Ecevit'e ve zaman zaman da parti olarak CHP'ye övgüler düzmektedirler. CHP ile olan ilişkiler çoğu kere DİSK'e bağlı sendika liderlerinin ve bazı yöneticilerinin sabrını taşırmış ve sert tartışmalara yol açmıştır.

DİSK'İN EĞİTİM VE BASIN POLİTİKASI

Hemen her genel kurulda DİSK'in bir eğitim-basın politikası olması ve bütün sendikaların buna göre eğitim yapmaları bu genel politikaya uygun yayın faaliyetinde bulunmaları istenir fakat bu bir türlü gerçekleştirilemez. Çünkü DİSK böyle bir politikayı 8 yıldır tespit edememiştir.

Her sendika kendi anlayışına kendi meşrebine göre eğitim, kendine göre yayın yapar. DİSK'e bağlı bir sendikanın eğitiminde artı-değer anlatılırken diğerinde kapitalizmin kavramları ile eğitim yapılmaktadır.

DİSK'in aylık dergisi orta boy bir sendikanın yayın organından daha iyi değildir. Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunun dergisinde bulunması gereken asgari şartları bile taşımaz. Devrimci özü olmayan, yasak savma cinsinden yayınlandığı her satırından belli olan bir dergidir.

Aylık derginin dışında DİSK'in 8 yılda 8 taneyi bile bulmayan küçük kitapçıklar halindeki yayınlarının çoğu da derlemedir. Bunların arasından şüphesiz en ilginci, Türk-İş içindeki sosyal demokratların raporudur. Sosyal Demokratların 4 ler raporunun kendileri tarafından değilde DİSK tarafından yayınlanması devrimci çevrelerce tebessümle karşılanmıştır. Basın - Yayın konusunda ilginç olaylardan biri de Kemal Sülker'in DİSK genel sekreteri olduğu sıralarda bir günlük gazetede günlük fıkralar yayınlamasıdır. Bu yazılar SSK hastanelerinden şikâyet, yeni gelen bakandan istekler, bir sarı sendika içindeki yolsuzluk olayı v.s. gibi konuları kapsamaktadır. Aynı gazetenin başka sütunlarında burjuva aydınlarının yazıları hemen her zaman DİSK genel sekreterinden daha devrimci yazılar olmuştur.

Bu kadar önemli bir fırsat üç yıl boyunca maalesef heba edilmiştir.

BÜTÜN SUÇU BAŞKANA YÜKLEME ÇABALARI

Bütün bu eleştirilere DİSK'in genel sekreteri de dahil bütün yöneticileri ve sendika başkanları özel sohbetlerde katılmakta hatta daha da ileri git-

mektedirler. Bunlara göre tek suçlu DİSK genel Başkanı Kemal Türkler'dir. Oysa her kuruluş gibi DİSK'in de bir tüzüğü ve çeşitli karar organları vardır. Karar organlarında gerekli çalışmayı göstermeyip özel sohbetlerde eleştiri yapmak elbette kimseyi sorumluluktan kurtarmaz ve kurtarmayacaktır.

SON KONGRE SONUÇLARI

21 Mayıs 1975 de başlayan son DİSK Kongresi sonuçları devrimci çevrelerde kırgınlık, ümitsizlik ve şaşkınlıkla karşılandı. Oysa, yıllar içinde DİSK'in hızla sağa gidişini, devrimci çizgiden uzaklaşışını sade özel sohbetlerde eleştirip hiçbir çaba göstermeyenlerle bu gidişi normal sayanların şikâyet etmeye pek hakları olmasa gerektir.

Sonuç, DİSK'in üst yapısı bakımından tarihi gelişime uygundur. Bu sonucu DİSK'in kurulduğu günlerde bir Amerikalı uzman görmüş ve yazmıştı.

> *«Şüphesiz bendeniz, diğer gelişmekte olan ülkelere nazaran Türkiye'de Amerikan sendikacılık modeline daha yakın bir benzerlik görmekteyim. Bunun, ABD modelinin şuurlu bir taklidi sonucunda doğduğunu sanmıyorum; bana öyle geliyor ki bu benzerlik belirli bazı faktörlerden ileri gelmiştir. İçinde bulunduğumuz dönemde bu kavrama zıt yönde bir akımın doğmuş olması ilgi çekicidir; ancak benim kanaatime göre, politik bünyede önemli bir değişme olmadığı takdirde, bu yeni tecrübe raison d'étre'e (hikmet-i vucüda) sahip değildir»*
>
> *—MİLLEN Burece H. «Gelişen Ülkelerde Sendika Ve Siyaset»*
>
> *Sosyal Siyaset Konferansları 19. kitap, İstanbul 1968 Syf. 4, 5*
>
> *(Alpaslan Işıklı Sendikacılık ve Siyaset Odak Yayınları) Ankara 1974 Syf. 442*

Bugün önemli olan DİSK'e bağlı sendikalar içersinde filizlenen devrimci muhalefettir.

İşçi sınıfı devrimci sendikacılığın «Daha iyi sözleşmeler yapan» sendikacılık olmadığını kavramaya başladı. Hemen bütün sendikalarda üye işçiler yeni istekler peşindeler. DİSK içinde 1947 sendikacılığı geleneği bitmiştir. Baştaki yöneticiler değiştiğinde o eski geleneği sürdürecek sendikacılar seçilmeyecekler, gelecek olanlar gerçekten devrimci sendikacılar olacak. Bütün umutta bu...

Zorunlu Bir Açıklama

Biz, SOSYALİST YOL'cular sosyalist demokrasiden yanayız. Yani, sosyalizm konusunda, teori ve pratikte bu konunun uzun uzadıya tartışılmasında çok büyük yarar görüyoruz. Türkiye'de sosyalizmi kurmak için bütün **Türkiyeli** sosyalistlerin bildiklerini, düşündüklerini açıkça ve tam bir özgürlük içinde söylemelerinden, yazmalarından yanayız. **Türkiye'ye özgü sosyalizmi ancak bu tartışmaların ortaya çıkaracağını**, giderek geliştireceğini biliyoruz.

Dogmacılığa, bürokrasiye karşı çıktığı, bağımsız sosyalist demokrasiden yana olduğu için de SOSYALİST PARTİ'den yanayız. Eleştiri ve özeleştirinin en geniş boyutlarda uygulanmasını prensip edindiği için Sosyalist Partiliyiz.

Ve dergi olarak, Türkiye'deki bütün sosyalist dergilerin, Türkiye'de ve dünyada sosyalist hareketi eleştirmesini istiyor ve bu hakkı **sonuna kadar savunuyoruz.**

Ancak ne kadar eleştiriden yana isek, o kadar da küfürün, yalanın, eleştiri perdesi altında belden aşağı vurmanın karşısındayız.

Sosyalist Partiye ya da dergimize getirilen her ciddi eleştiri ciddiyeti seviyesinde ele alınacak dikkatle incelenecek ve cevaplandırılacaktır. Hatta gerekirse bu eleştiriler karşısında öz eleştiriler de yapılacaktır. Fakat eleştirileri ciddiye alacağız derken, eleştiri olmayan küfürleri de duymazlıktan geleceğimiz sanılmasın. Bunlar da cevaplarını alacaklardır.

Hemen belirtelim ki bir küfür polemiği açmak niyetinde değiliz. Zorunlu olarak bunları yazdığımızı okuyucunun bilmesini isteriz.

İLKE dergisinin 18. sayısında TSİP in 1. yıl dönümü için yazıldığı belirtilen bir yazı var. Kendileri için önemli bir günde bile, ciddiyetten uzak, eski yazılardan alıntılarla doldurulmuş —basında buna çırpıştırılmış denir— bir yazı. Bu alıntılardan birinde SOSYALİST PARTİ den ve genel başkanı Mehmet Ali Aybar'dan da söz ediliyor.

İlke dergisinin sahibi ve sorumlu müdürü olan hanım, aklını Aybar'a takmıştır.

Bu hanım dil bilir. Okur yazar olduğu iddiasındadır. En azından gazete, dergi haberlerinden, bütün dünyada sık, sık sosyalist partilerle —demokrat partiler, sosyalist kişilerle— ilerici kişiler arasında ittifaklar kurulduğunu okumuş olması gerekir. Bu ittifakların sosya lizm stratejisi için çok yararlı olduğunu bilmesi gerekir. Türkiyede de 1973 seçimlerine katılan partiler içinde en ilerici ve tek antiemperyalist partinin «Birlik Partisi» olduğunu da bilmesi gerekir. Nato'ya, Cento'ya karşı olduğunu açıkca ilan eden Birlik Partisiyle seçimler için ittifak etme sosyalistler için o günkü şartlar içinde doğaldır. Sosyalistim diyen kişinin her fırsattan yararlanarak sosyalizmin propogandasını yapması görevidir Hele 12 Mart faşizminin ardından sosyalizmin sesini Kars'tan İzmir'e, İstanbul'dan Adana'ya kadar köylerde, işçi mahallelerinde duyurmak her sosyalistin görevidir. Yoksa bu hanımın o tarihlerde yaptığı gibi sosyalizm adına burjuva kuyrukçuluğu yapmak ve de doğruları böylesine saptırarak yazmak kişileri bile bile yanlışlara yöneltmek ahlaksızlığın düpe düz kendisidir.

Yazıların her şeyden önce, doğruların üzerine bina edilmeleri gerekir. Yalan ve saptırmanın üzerine bina edilen yazılar eldiven gibi adamın suratına çarpılır.

Sosyalist olmayan derginin yazarı olmak palavrasına gelince, bir kere, sosyalistlerin sosyalist dergilerde yazı yazma olanağı olmadığı hallerde illede sosyalist yayın organlarında yazı yazacağına dair bir kural yoktur. Öyle bir kural varsa bu hanıma, hemen yazı yazdığı yerler hatırlatılıverilir. Kaldı ki Aybar «Olay» dergisinde yazı yazarken 3-4 kez derginin diğer yazıları ve görüşleri ile ilgisi olmadığını açıklayıp sadece kendi yazılarından sorumlu olduğunu belirtmişti. Buna rağmen, deli bilmem nesini beller gibi, durup durup sosyalist olmayan bir dergide yazı yazan diyorsa bu hanım, sepetinde atacak pamuğu olmadığındandır. Şu dergide bu dergide nerede yazılmış olursa olsun, yazılar yazılmış ve çok önemli şeyler söylenmiştir. Bu yazılar hakkında ne gibi eleştirileri var? Asıl olan budur. Yazılar hakkında eleştiri getiremeyen, bu bilgiden bu düşünme yeteneğinden yoksun olan ilke

dergisi sahibi ve sorumlu müdürü, filancanın dergisinde yazı yazılır mı diye hezeyanlar savurmaktadır. Hem Olay dergisinin sahibi Anayasayı savunan bir demokrattır, kendisinin yazılar yazdığı yerlerin sahipleri kimlerdir.

Şimdiki dergisi yokken, başka gazetelerde yazarken de hep yalan ve tezviratları alt alta sıralayıp Aybar hakkında yazı yazdığını sanırdı. O zamanlar kendisine «sorumluluğu» hatırlatılmış «Mahalle kavgası yapan kadınlar gibi elini belinden» çekmesi tavsiye edilmişti. Teori diyerek, bozuk plak gibi bir takım şemaları ardarda sıralayan, Türkiye'nin somut durumuna gelince, CHP kuyrukçuluğu mücitliğini yapan, sonra yaltaklandığı bu kapıdan yüz bulamayınca ona palavra nutuklar çeken, erken kalkınca işçi sınıfının kendisine rağbet edeceğini zannederken, aradığını bulamayınca sağa sola saldırmaya başlayan bu hanıma, bir kere daha elini başının yanına koyup düşünmesini «sorumluluğunu» hatırlamasını öneriyoruz.

Şimdilerde, kendisine yeni bir kapı aradığı ısrarla söylenen bu hanım, sosyalist yazarlığın, sosyalist yöneticiliğin, sex romanı yazarlığı ya da öğrenci ve arkadaşlarının çabalarını toparlayıp kendi imzası ile kitap yayınlamak olmadığını bilmek zorundadır.

Sosyalist Parti Programı

Partiler ve Sınıflar

Dergimizin birinci sayısında SOSYALİST PARTİ'nin programını yayınlayacağımızı duyurmuş ve ilk bölümlerini yayınlamıştık. Bu sayımızda program yayınlamayı sürdürüyoruz. Ancak, gelecek sayımızda program yayınlamaya devam etmeyeceğiz. Çünkü ağustos ayı içinde SOSYALİST PARTİ PROGRAMI ve TÜZÜĞÜ kitap şeklinde bir bütün olarak yayınlanacaktır.

Geçen sayımızda Sosyalist Parti Programının:
— *GİRİŞ*
— *PARTİNİN DAYANDIĞI İLKELER*
— *Sosyalizmin bir taneliği*
— *Farklı yapılar farklı biçimler doğurur*
— *Geçiş yolu tek değildir*
— *Emekçilerin gerçekten iktidar olabilmeleri*
— *Bencillik ve bireycilik ile mücadele*
— *Uluslararası dayanışma ve bağımsızlık*
— *Emperyalizme karşı dayanışma*
— *Politik etmene ağırlık verme*
— ***AMAÇLAR***
— *Uzak amaç*
— *Yakın amaç*
— *Muhalefetteki işler*
— *İktidardaki işler*

Bu sayısında ise:
— *PARTİLER ve SINIFLAR*
— *EGEMEN SINIFLAR*
— *Bürokrasi*
Bölümlerini yayınlıyoruz.

SOSYALİST PARTİ PROGRAMININ bundan sonraki bölümlerinde ise:
— *Burjuvazi*
— *Toprak ağaları*
— *Bağlantı*
— *EMEKÇİ HALK YIĞINLARI*
— *İşçi sınıfımız*
— *Tarım işçileri ve küçük köylüler*
— *Küçük esnaf ve zanaatkârlar*
— *Devrimci gençler*
— *Çağırı*
var.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ ve BAŞLANGIÇ

1 — PARTİLER ve SINIFLAR

Türkiye'de çok parti rejimi uygulanmaktadır. Anayasamız'ın 56. maddesi, yurttaşların politik partiler kurma hakkına sahip olduklarını, partilerin önceden izin alınmaksızın kurulacağını, ve bunların ister iktidarda ister muhalefette olsunlar, demokratik politik yaşamın vazgeçilmez ögeleri olduğunu yazmaktadır. Siyasî Partiler Kanunu da birinci maddesinde, politik partileri şöyle tanımlar: «Siyasî partiler toplum ve Devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği ve özel kanunlarına göre mahalli idareler seçimleri yoluyla ve belirli görüşleri yönünde yönetmek denetlemek ve etkilemek için sürekli çalışma amacını güden ve propagandaları açık olan kuruluşlardır.»

Yukarıdaki tanımlamada «belirli görüşleri yönünde yönetmek, denetlemek ve etkilemek» deniyor. Demek ki, her partinin bir belirli görüşü olacak ve her parti bu belirli görüş yönünden toplum ve devlet düzenini ve kamu faaliyetlerini.... yönetmek, denetlemek ve etkilemek için sürekli çalışacaktır. Anayasada açıklandığı gibi

partileri yurttaşlar kurmaktadır. Her partinin savunduğu belirli görüş, öncelikle kurucularının inandığı, savunduğu görüşlerdir. Toplumun her bireyi gibi, kurucular da, belirli maddesel koşullar içinde yaşamlarını sürdürürler ve inandıkları, savundukları görüşler, bu maddesel yaşam koşullarının ürünleridir. Yani içinde yaşadıkları maddesel koşulların beyinlerindeki yansımadır ki, çıkarlarıyla sıkı sıkıya bağlıdır. Demek ki, görüşler, düşünceler, maddesel yaşam koşullarından bağımsız şeyler değildir.

Maddesel yaşam koşulları bakımından insanlar, aynı durumda bulunmamaktadırlar. Kimileri yaşamlarını, emek güçlerini başkalarına satarak sürdürürler; kimileri de bunların emek gücünü satın alıp, emek gücünün yarattığı artı-değere el koyarak yaşamlarını sürdürürler. İnsanlar, üretim faaliyetlerindeki bu yerlerine göre ayrı sosyal sınıflar oluştururlar.

Demek oluyor ki, politik partilerin benimsediği, savunduğu görüşler, son tahlilde şu ya da bu sosyal sınıfın çıkarlarını dile getirmektedir. Kuşkusuz bunu açıklamıyorlar. Toplumda egemen ve yönetici durumda olan sosyal sınıf, kendi ideolojisini topluma benimsetmeyi başarmış olduğundan, egemen sınıfın çıkarlarını, görüşlerini savunan partiler, bu görüşleri toplumun tümü için geçerli ulusal görüşlermiş gibi halka sunuyorlar. Oysa bunların ulusun gerçek çıkarları ile ilgisi yoktur. Bunlar, ulusallık maskesi arkasına gizlenmiş ve belirli bir sınıfın çıkarlarını dile getiren görüşlerdir. Sermayeci sınıflar azınlıktadır. Sermayeciler ve toprak sahipleri toplum içinde azınlıkta kalmaya mahkûm iki sınıf oluştururlar. Bunların çıkarları, büyük çoğunluğu oluşturan işçi sınıfının çıkarlariyle, köylülerin çıkarlariyle, emekçi yığınlarının çıkarlariyle çelişmektedir. Şu halde bunların çıkarlarını tüm ulusun çıkarlariyle bir tutmak bir aldatmacadır. Gerçek ulusal çıkarlar, büyük çoğunluğu oluşturan emekçi halk yığınlarının, bugünden yarınlara uzanan çıkarlar zincirinden başkası değildir ve olamaz.

Sosyalist Parti işçi sınıfımızın, köylülerimizin, emekçi halk yığınlarımızın haklarını, özgürlüklerini ve çıkarlarını savunduğunu açıkça söyleyen bir partidir. Ve emekçi halk yığınlarının çıkarlarını savunmakla, ulusumuzun haklarını, özgürlüklerini, çıkarlarını savunduğu ve giderek insanlığa da hizmet ettiği inancındadır. Emekçilerin politikada aldanmamaları için, bu gerçekleri iyice kavramaları şarttır. Beri yandan çok partili demokrasi rejiminin tabana oturması ve gerçekten işlemesi için de, emekçi sınıflarının bağımsız bir politik güç olarak örgütlenip iktidar mücadelesinde yerlerini almaları gerekmektedir. Çünkü kapitalist rejimde düzende çok par-

tili demokrasi sistemi, son tahlilde sermayeci sınıflar karşısında emekçi sınıflarının yasal güvence altında mücadele etmesini sağlıyan ve tarihin akışı içinde boyuna emekçi yığınlarından yana dönüşen oynak bir denge rejimidir.

A) EGEMEN SINIFLAR

1) BÜROKRASİ

Geri bırakılmış Türkiye'de sınıflar tablosu, Batı'nın ileri sanayii ülkelerindekinden farklıdır. Batıda büyük burjuvazi tek egemen sınıftır. Sınıf niteliği taşımayan bürokrasi devleti, burjuvazinin çıkarları doğrultusunda yönetmekle görevlidir. Toprak reformlarından sonra, büyük toprak sahiplerinin yerini, kapitalist yöntemle tarım yapan orta çiftçiler almıştır. Esnaflardan, küçük tüccarlardan, zanaatkârlardan ve serbest mesleklerden oluşan orta sınıflar vardır. Bir de bilinçli, örgütlü kalabalık bir işçi sınıfı....

Durum Türkiye'de farklı. Önce bürokrasiyi ele alalım:

a — **Osmanlılarda Bürokrasi:**

Osmanlılarda, bürokrasi, yüzyıllar boyunca egemen sınıflara özgü yetkileri kullanmış, onların ayrıcalıklarına sahip olmuştur. Gerçekten de devlet yöneticisi ve görevlilerinden oluşan bu sosyal sınıf, idarî ve politik yetkilerinin yanısıra, esaslı ekonomik yetkilerle de donanmıştı. Özellikle çalışma koşullarını saptamak yetkisi ve padişahla birlikte artı değerden en büyük payı alma ayrıcalığı, bürokrasiye egemen sınıf niteliği vermekteydi. Her halde Osmanlı toplumunda yönetici ve egemen olan tek sosyal sınıf, bürokrasi idi. Ondan başkası yoktu. Kimi üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olan, örneğin lonca esnafı egemen sınıf durumunda değildi.

Bürokrasinin, üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip olmadığı halde, egemen sınıflara özgü yetki ve ayrıcalıklarla donanmış bulunması Osmanlı Devleti'nin sosyo-politik yapısının özelliklerinden doğmaktaydı. Bunda toprak rejimi başlıca rolü oynamıştır. Bilindiği gibi Osmanlılarda devlet, savaşlarda kazanılan toprakların — hemen hemen tüm ülke toprakları savaşlarda kazanılmıştır — ve doğal kaynakların mülkiyetine sahipti. Bu topraklara (Mirî Arazî) denirdi. O tarihlerde toprak başlıca üretim aracı olduğundan, **demek ki, Osmanlılarda devlet, kırsal bölgelerin biricik işvereni durumundaydı.**

Devlet sahip olduğu toprakları, bir çift hayvanla sürülebilecek parsellere ayırarak, bu (çiftliklerin) kullanım hakkını köylü aile reislerinin üzerine yazardı. Toprakların mülkiyeti devlette kalırdı. (Raiyyet) yazılan köylüler, çiftliklerini ekip biçmekle ve mahsülden belirli bir bölümü (1/10 ile 1/2 arasında değişen bir payı) öşür adı altında devlete vermekle yükümlüydüler. Bunlar ayrıca her yıl (çift resmi) (bennak resmi) ve daha başka vergiler de öderlerdi. Raiyyetler, üzerlerine yazılı olan toprakları satamazlar, rehin edemezler, bağışlayamazlardı. Devletin rızası olmadıkça, raiyyetlikten de çıkamazlardı. Ama raiyyetlikten sipahiliğe yükselenler bulunurdu.

Görüldüğü gibi Osmanlı'ların toprak rejimi, bir çeşit (devletçi üretim ilişkileri) temeline dayalı idi. Mülkiyeti devlete ait topraklar üzerinde çalışan (raiyyetler)'in yarattığı artı-değer, çeşitli (resim)-ler yoluyla devlet hazinesine akmaktaydı. Ne var ki, hazine ile (raiyyet) ler arasına başka kişiler girecektir.

Buraya bir nokta koyup, Devlet yönetici ve görevlilerinin, hazinece hizmetlerinin ne yolda karşılandığını görelim. Bunların hizmetleri iki yoldan karşılanırdı: Ya Devlet hazinesinden bunlara nakit para (ulufe) ödenirdi; ya da kırsal bölgelerde yaşıyan halktan alınan vergi ve resimleri, kendi hesaplarına toplama yetkisi verilirdi. Buna (dirlik) denirdi. Böylece dirlik olarak kendilerine belirli bir kırsal bölgenin (Timar)ı, (Zeamet)i, ya da (Has)sı verilen sipahiler, Zaimler ya da Mirilivalar, o bölgenin (öşür)ünü, (çift resmi)ni, (bennak resmi)ni ve daha başka adlarla anılan vergi ve resimleri kendi hesaplarına toplamak, tahsil etmek suretiyle Devletin yerine geçmiş olurlardı. Altını çizerek belirtmelidir ki, Sipahiler, Zaimler, Mirilivalar toprağın mülkiyetine sahip olmazlar, sadece şu kadar akçeli öşürün ve diğer resimlerin sahibi olurlardı. Hazineye gidecek menfaatin sahibi olurlardı.

Timar sahipleri (bu terimi genel anlamda ve sipahileri, zaimleri, mirilivaları kapsayacak anlamda kullanıyoruz), vergi toplarken yasaların çizdiği sınırları aşarlar ve raiyyet yazılmış köylüleri aşırı derecede sömürürlerdi. Örneğin, ürünün onda birini almaları gerekirken, beşte birini, üçte birini aldıkları çok olurdu. Ayrıca Timara ilişkin yasalar gereğince köylülere türlü angariyeler yüklemek de bunların hakkıydı.

Devlet hazinesinden dirlik olarak kendilerine sağlanan bu çıkarlara karşılık Timar sahipleri kendi silâhlandırdıkları belli sayıda askerin başında savaşlara katılmak zorundaydılar. Padişahlara, sadrazamlara, vezirlere, şehzadelere, beylerbeyi ve sancak beyleri ile

yüksek düzeydeki devlet görevlilerine dirlik olarak (Has) ve (Zeamet); hizmete yeni alınanlara ve aşağı düzeydeki görevlilere ise (Timar) verilirdi. Bunlar sağladıkları gelir ve karşılığındaki yükümler bakımından farklı idiler. Alt kademeyi oluşturan ve sayıları pek çok olan Timarlı Sipahilerin dirliği yılda 3 000 akçe ile 20 000 akçe arasında oynardı. Yani timarlı sipahiler üzerine yazılan toprakların yıllık vergi geliri bu sınırlar içinde tahmin olunurdu. Zeamet sahiplerinin dirlikleri ise 20 000 akçe ile 100 000 akçe arasındaydı. Has sahiplerine bırakılan topraklar 100 000 akçeden yukarı gelir sağlıyanlardı.

Uygulamada dirlik sahipleri ve adamlarının bu sınırları fersah fersah aştıkları, köylüleri soydukları bilinen gerçeklerdendir. Padişahlar, sadrazamlar, beylerbeyileri, haslarından milyonluk dirlik sağlarlardı.

Büyük servetler biriktirme olanaklarına, sadece bürokrasi mensupları Osmanlı toplumunda sahipti dense gerçeğe ters düşülmüş olmaz. Bunlar politik nüfuzlarını da kullanarak, faizcilik, murabaacılık, hayvan ticareti gibi yollardan da büyük servetler yapmışlardır.

Osmanlılarda devlet, dolayısıyla da bürokrasi kırsal bölgelerin ekonomisinde olduğu biçimde olmamakla birlikte, kent ekonomisini de tekelinde tutardı. Fiyatları ayarlamak, işyeri sayısını saptamak, piyasayı denetlemek ve düzende tutmak gibi yetkileri ile devlet, kent ekonomisine de egemen olmaktaydı. Beri yandan işyerlerinin (Kapan) hanlarının, dükkânların türlü vergi ve resimlere bağlanmış olması, devletin, bu yoldan artı değerin büyük kısmına el komasına olanak vermekteydi.

Osmanlı toplumunun egemen ve yönetici sınıfı olan bürokrasi, (Seyfiye) yani askerler, (İlmiye) yani medreseliler, hocalar, (Kalemiye) yani kalem işlerinde çalışanlar olmak üzere üç guruptan oluşmaktaydı. Bunların belli başlı yetkilerini, ayrıcalıklarını kısaca açıkladık. Bürokrasinin karşısında, köylerde, kentlerde (Reaya) denilen emekçi halk yığınları vardı. Osmanlılarda sınıf ayırımı açık biçimde görülür: bir yanda (Havas) beriyanda (Avam) ... Avam, emekçi halktan oluşan sınıftı. Havas ise saygınlar anlamına, yüksek devlet görevlilerinden ibaretti.

Bürokrasinin Saltanatla ilişkileri üzerinde, kısaca da olsa, durmak gerekir. Aslında egemen olan padişahtı. Hükümet etme yalnız onun hakkıydı. Ne var ki, bu mutlak hakkı, uygulamada Veziriazam kullanır ve Divana giren Vezirler, Beylerbeyleri, Kazaskerler, Nişancı gibi hizmetliler bu konuda kendisine eşlik ederlerdi. Sonraları Padişah divana girmediği halde, alınan kararları ve arzları onayla-

mak ya da reddetmek mutlak hakkını korumuştur. Egemenliğe bağlı tüm yetkileri başkentte ve taşrada başta Sadrazam olmak üzere bürokrasinin ileri gelen yüksek görevlileri kullanmaktaydı. Bu durum giderek padişahın yetkilerinin sınırlanması sonucunu doğurmuştu. Kâğıt üstünde tüm hükümetlik haklar, padişahın kişisel hakları idi. Padişah sadece tanrıya karşı sorumluydu. Buyruklarına hiçbir sınır yoktu hukuk bakımından. Bir ölçüde belki geleneklerle bağlı olduğu söylenebilirse de sultanlık haklarının mutlaklığı tartışma konusu değildi. «Mülkün sahibi» idi. Ancak padişahın teorik olarak mutlak olan buyurma yetkisi, gerçekte belki ilk kuruluş günlerinden itibaren sınırlı olmuş ve sınırlama zamanla daha da artarak, bürokrasinin gittikçe ağır basmasına yol açmıştır. Bu gelişme sonunda Padişahın yetkilerinin sınırlanması, önce Tanzimat fermanı ile kendi kendini bağlama biçimini almış; daha sonra Birinci ve İkinci Meşrutiyetlerle Anayasal sınırlama biçimine dönüşmüştür.

b — **Bürokrasi Devletle özdeşleşiyor.**

Osmanlılarda Devlete, padişahtan ayrı bir varlık gözü ile bakılmıştır. Padişah da, Sadrazam da, öteki görevliler de Devletin hizmetinde sayılmışlardır. Genel inanç bu merkezde idi. Ama pratikte Devlet padişahın kişiliğinde belirir, padişahla bütünleşirdi.

Giderek şöyle bir gelişme de oldu: Padişahın dışında bir varlık olarak görülen devlete zamanla bürokrasi sahip çıktı. Devleti yönetmiş, yüzlerce yıl, devlet adına buyurmuş olan bürokrasinin, devleti ele geçirmeye kalkışması beklenmedik bir gelişme değildi. **Osmanlı Devletinin kuruluşundan buyana süregelen uygulamalar, bürokrasinin devletle kendisini özdeş görmesine, kendisini devletin uzantısı saymasına, dolayısıyla devleti kollamak, korumakla yalnız kendisinin görevli olduğuna inanmasına yol açmıştır. Bürokrasi devletin kendi sorumluluğu altında olduğuna, dolayısı ile de devlet yaşamını ilgilendiren her sorunda, kararın kendisince verilmesi gerektiğine öylesine inanmıştır ki, Osmanlı Devletindeki ekonomik dayanaklarını yitirdiği halde, bu inanç sayesinde hâlâ egemen olma iddialarını sürdürmektedir.**

c — **Bürokraside Karşıt Görüşler.**

Düzen ve dirliğin iyice bozulması, savaşlarda yenilgilerin birbirini kovalaması, gerilemenin, çöküşün yadsınamıyacak bir hal alması üzerine, Osmanlı devletinin yöneticileri buna bir çare aramağa başlamışlardır. Genellikle iki görüş çarpışmıştır. İlk görüşü savunanlara göre: «Bu müsibetler, tanrının Osmanlılara ihtarıdır. Son

zamanlarda dini, şeriatı ihmal eden Osmanlılar bu cezayı hak etmişlerdir. Devletin eski gücüne kavuşması, dirlik ve düzenin eski hale gelmesi dine şeriata dört elle sarılmamıza bağlıdır. Ecdadımızın kurduğu devlet düzenine dönülmesiyle her şey yola girecektir.» Karış görüşü savunanlar için ise: «Batının örnek alınarak bir takım reform hareketlerine girişmek zorunludur. Önce orduda, savaş araç ve gereçlerinde, yöntemlerinde reform yapmak şarttır. Devlet yönetiminde, eğitimde, maliyede, Ticaret ve sanayide, tarımda Batıya benzemek için esaslı reformlara girişmek gerektir.» Bu iki görüşün tarafları arasında çetin bir savaş başlamıştır. Kâh biri, kâh öteki ağır basmıştır. Sonunda ilerlemeler gerilemeler arasında. Lale Devrinden, Nizamı Cedid ve Tanzimata geçilmiştir. Ne varki, Osmanlı devleti artık Batı kapitalizminin bir yarı-sömürgesi durumuna düştüğünden, reform hareketlerinden umulan ferahlık doğmamış, devlet eski gücüne kavuşmak şöyle dursun, ekonomisi çöktüğünden ve dış borçlar yüzünden azce düşmüş itibarını büsbütün yitirmiştir. Düyunu Umumîye İdaresi devlet içinde bir yabancı devlet olarak Osmanlı devletinin belli başlı kaynaklarını avucu içine almıştır.

Bu kez de Batıcı Osmanlı bürokrasisi İstibdat idaresini suçlu sandalyesine oturtarak Meşruti idareye geçişin koşullarını ve böyle bir hükümet biçimi içinde ne gibi reformların gerçekleştirilmesi gerektiğini tartışmaya başlamıştır. Birinci Yeni Osmanlılar yada Jön Türkler hareketini (1865), İkinci Jön Türkler Hareketi izlemiştir. Paris'te gizlice toplanan kongrede (1902), Ermenilerin, Rumların ve Bulgarların istekleri dışında, iki karşıt görüş belirmiştir. Prens Sabahattin'in temsil ettiği görüşe göre: Çok uluslu Osmanlı Devletini koruyabilmek için merkezin otoritesini iyice sınırlamak, bunun için de «ademi-merkeziyet» ve «teşebbüsü şahsi» esaslarını kabul etmek gerekir. Bu görüşün savunucusu prens Sabahattin kongreye katılan Ermeni, Rum ve Bulgar delegelerinin isteklerini bir ölçüde karşılamış olmak için, durumdan yararlanmamak kaydıyla yabancı müdahalesini de kabul ediyordu. Gerçekten Paris Kongresin'de Osmanlı Devletinin gereken reformları kendi başına gerçekleştiremeyeceği, Büyük devletlerin yardımına muhtaç olduğu ileri sürülmüştü.

İkinci görüşü Ahmet Rıza bey ve arkadaşları temsil ediyorlardı. Bunlar müdahaleyi kesinlikle reddetmişlerdir. «Ademi-merkeziyet»e de karşıydılar. Ahmet Rıza bey ve arkadaşları Osmanlıcılık karşısında Türkçülüğü, İslâmcılığı savunuyorlardı. Merkezci, müdaheleci, bir ölçüde bütüncül otoriter bir Devletten yanaydılar. Savundukları devlet anlayışı, Osmanlı bürokrasinin yüzyıllarca savun-

duğu devlet anlayışı idi. Bir de ihtilalin sadece yayınla gerçekleştirilemiyeceği ordu mensuplarının da ihtilalciler arasına alınmasının gereği ileri sürülmekteydi.

Müdahale sorunu konferansın bir sonuca bağlanmadan dağılmasına neden olmuştur. Ama karşılıklı tezler, gerek İkinci Meşrutiyet fıkralarının, gerekse Cumhuriyet dönemi partilerinin politika yelpazesindeki yerlerini belirlemiştir. Elbet zamanın getirdiği zorunlu ayarlamalar yapılarak......

Paris Kongresi dağılınca Prens Sabahattin ve arkadaşları «Teşebbüsü Şahsi ve Ademi Merkeziyet Cemiyeti»ni, Ali Rıza bey ve arkadaşları da «Terakki ve İttihat Cemiyetini» kurdular. İkinci Meşrutiyet ilânından sonra birinci akım Osmanlı Ahrar Fırkasını, daha sonra Hürriyet ve İtilaf Fırkasını; İkinci akım da Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti (Fırkasını) meydana getirmiştir. Hürriyet ve İtilaf Fırkasının tüzük ve programı incelendiğinde, bu fırkanın devletin ekonomiye müdahalesinin karşısında olduğu; özel girişimi savuduğu görülür. Çeşitli ulusların Osmanlı ülkesinde bir arada yaşamalarından yanadır. Gayri müslim unsurlara eşitlik, özgürlük tanınmalıdır. Türkçülük, İslâmcılık devlet politikasına esas yapılamaz. Programın bir başka esası da Ademi-Merkeziyet ilkesidir. Bu ilke Teşebbüsü Şahsi ilkesi ile birlikte ele alınmıştır. Ve adeta vilayetleri özerk birimler haline getirmeyi hedef tutmuştur. Gerçi İttihat ve Terakki de esasta özel teşebbüsden yanadır. «Ama onun anlayışında özel teşebbüsün Müslüman Türk iş adamlarının elinde olması gerektir. Bunu sağlamak için devlet tüm gücü ile yardımcı olacak, ekonominin Türklerin eline geçmesine çalışacaktır. Bu amaçla da Devlet ekonomiye seyirci kalmayacaktır. Ademi-Merkeziyet ise Devletin parçalanmasına yol açacağı için kesinlikle söz konusu edilemez. Osmanlı topluluğu içinde, Türk unsuruna ulus bilinci verilerek dinamik ve egemen hale getirilmelidir. Beri yandan Osmanlı topluluğu içinde egemen duruma gelecek olan Türkler, İslam dünyasının da toparlanıp birleştirilmesinde olumlu rol oynayabileceklerdir.» Türkçülük ve İslâmcılık İttihat ve Terakki'nin temel ilkeleridir.

(Burada bir parantez açarak aynı ilkelerin Alman emperyalizminin «doğuya yayılma» politikasına hizmet etmiş olduğunu hatırlatmak isteriz. Birinci dünya savaşında Almanların buyruğunda Kafkasyaya yürüyen Türk silahlı kuvvetleri Büyük Turan ülküsü peşindeydiler. Kanal seferinde şehit düşenler ise, büyük islam birliği ülküsünün kurbanı olmuşlardır. Oysa bu iki sefer de aslında Alman

emperyalizminin, Rusya ve İngiltere ile mücadelesinde Doğuda kendisine bir yaşam alanı bulmak amacını gütmekteydi.)

Cumhuriyet döneminde Osmanlı bürokrasisinin Devlet felsefesi yaşamını sürdürmüştür. Cumhuriyet Halk Partisi, İttihat ve Terakkiye mirasçı olmuştur.

Hürriyet ve İtilaf fırkası da, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasına, Serbest Fırkaya, Demokrat Partiye ve nihayet Adalet Partisine kaynaklık etmiştir.

Yüzyıla yakın bir mücadele tarihi olan bu iki görüşü iki sözcükle açıklamak gerekirse, denilebilir ki, İttihat ve Terakki bürokrasinin politik egemenliği ve yönetiminde kapitalist yoldan kalkınmayı önerirken; Hürriyet ve İtilaf politikayı da ekonomiyi de gelişmekte olan burjuvazinin eline bırakmayı önermiştir. Halâ genel çizgileriyle aynı sorun karşısında olduğumuz sanırız gözlerden kaçmamaktadır. Bir yanda devleti gözetmek ve kollamakla kendini görevli bilen ve yüksek politikayı ilgilendiren her konuda son sözü söyleyecek durumda bulunan bir bürokrasi vardır. Bir yanda da ekonominin can damarlarını elinde bulundurduğu için bürokrasinin vasiliğini reddeden, dışa bağlı bir burjuvazi vardır.

ç — **Bürokrasi ağırlığını politik bilinci ile koruyor.**

Gerçekler şemalara göre yorumlanırsa, bizim bürokrasinin herhangi bir kapitalist toplum bürokrasisinden farklı kalmaz: O da devlet mekanizması içinde, burjuvaziye hizmet eden bir kategori haline gelir. Oysa gerçeğin böyle olmadığını biliyoruz. Bizde bürokrasi yüzlerce yıl egemen sınıf niteliği göstermiştir. Bugün de burjuvazinin buyruğunda, ona hizmet eden bir araç durumunda değildir.

Osmanlı Devleti tarih sahnesinden silinene kadar, Devlet, bürokrasinin elinde kaldı. Bu uzun tarih döneminde bürokrasi, bir egemen sınıf niteliği taşımıştır. Osmanlı toplumunda bürokrasiden başka bu niteliği gösteren, ona baskın sayılabilecek herhangi bir sınıf, bir sosyal kategori de yoktur. Oysa bürokrasi üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip değildir. Kimi üretim araçlarının özel **mülkiyetine sahip olanlar da** örneğin lonca esnafı, egemen ve yönetici durumda değillerdir. Osmanlı toplumunun gerçeği böyle. Şemalara sığmayan bu gerçeği bilime dayanarak açıklamak olanağı elbet vardır.

Birinci dünya savaşı yenilgisinden sonra ise, bürokrasinin Hürriyet ve İtilaf partisince temsil edilen kanadı, padişahla işgal altındaki İstanbul'da kaldı. Bürokrasinin Müdafa-i Hukuk derneklerinde toplanan öteki kanadı, Anadoluya geçti. Atatürk'ün önderliğin-

de Kurtuluş savaşına girdi. Kurtuluş savaşında, devlet bürokrasinin yönetimindeydi. Lozan barışını o yaptı, Cumhuriyeti o kurdu. Ve Cumhuriyet Halk Partisi içinde örgütlenen bürokrasi, 1950'ye kadar devleti rakipsiz yönetti. Hem politik alanda, hem ekonomi alanında bürokrasinin egemen olduğu görülür. Bürokrasi bu dönemde de üretim araçlarının özel mülkiyetine sahip değildir. Ancak devletçilik politikası ile ekonomiye egemen durumdadır.

1950'de bürokrasi için yeni bir dönem başlamıştır. 1950-1960 arası, burjuvazinin politikada ağırlığını duyurmaya ve söz sahibi olmaya yöneldiği dönemdir. 1950 genel seçimleri, bürokrasinin vasiliğinden kurtulmak olanağını vermiştir. Ne var ki, burjuvazi amacına tam anlamda ulaşamamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin yenilgisinden sonra politik ağırlığını büyük ölçüde yitiren bürokrasi, devlet makinasını elinde tutmaya devam etmiştir. Ve burjuvazinin kendisine bağlı yeni bir bürokrasi oluşturma çabalarından beklenen sonuç alınamamıştır. Geleneksel bürokrasi, durumunu ve politik bilincini korumayı başarmıştır. Burjuvazi ile bürokrasi arasındaki mücadele on yıl sürecektir.

Burjuva iktidarının Türkiyeyi ekonomik iflasın eşiğine getiren politikası, Devletin saygınlığını da zedelemekteydi. Ulusal bağımsızlığımızla asla bağdaşmayan bir dizi sözleşmelerin altına imza konmuş, ülkemizde Amerikan askeri üsleri kurulmuş, dış borçlar ve zararlı sonuçları, Düyunu Umumiye ile bir paralel kurulmasını haklı gösterecek bir düzeye ulaşmıştı. Cumhuriyet döneminde bin bir fedakârlıkla meydana getirilmiş olan devlet mameleki, yabancı ve yerli çıkar çevrelerine peşkeş çekilmekle, milyalarca lira değerindeki kamu sektörünün, özel sektöre devrinden söz edilmekteydi. Ve yüzlerce yıldır bürokrasinin kıskançlıkla koruduğu devlet, fikir olarak, hükümet etme biçimi olarak, göz göre göre yok edilmekteydi. Oysa bürokrasi yüzlerce yıldır Devleti kollamayı ve korumayı, varlığının nedeni saymıştır. Gidişata seyirci kalamazdı. Gelenekleri, inançları, bürokrasiyi harekete iteliyordu. Bu dönem 27 Mayıs'la noktalanmıştır.

Kurucu Meclis bürokratlardan oluşmaktaydı. Hazırlanan Anayasaya, 1950-1960 serüveninin yeniden yaşanmasını önlemek amacıyla, bir takım hükümler kondu. Bürokrasinin Devlet makinası içinde ağırlığını duyurması bir güvence olarak görüldü. Bürokrasi son sözü söyleyecek durumda olmalıydı. Seçimle iş başına gelecek olanların, Devleti tekellerine geçirmelerine, Devletin maddi-manevi varlığına diledikleri gibi tasarruf etmelerine olanak verilmemeliydi: Devleti, yüzyıllardır yöneten, kollayan ve koruyan bürokrasi

idi. 27 Mayısta bu görevini bir kez daha yerine getirmişti. Bürokrasinin bu tarihsel niteliği Anayasaya yansıtılmalıydı. Tabii Senatörlük, Kontenjan Senatörlüğü, Milli Güvenlik Kurulu, Anayasaya bu amaçla sokulduğu anlaşılan yeni kurumlardır. Politik nitelikte olmamakla birlikte, Devletin Anayasaya aykırı yasalarla yönetilmesine olanak vermiyecek olan Anayasa Mahkemesi ile, bir avuç sermayecinin zengin edilmesine dönük bir ekonomi anlayışının yerine, planlı kalkınma fikrini getiren Devlet Planlama Örgütünü de, bürokrasinin Devlet içinde ağırlığını temsil eden kurumlar arasında sayabiliriz.

Politik etkinlik bakımından, bu kurumlar arasında Milli Güvenlik Kurulu, başta gelir. Anayasanın 111. maddesinde Milli Güvenlik Kurulu şöyle tanımlanır: **«Milli Güvenlik Kurulu, Başbakan, Genel Kurmay Başkanı ve Kanunun gösterdiği bakanlarla Kuvvet Komutanlarından kurulur. Milli Güvenlik Kuruluna Cumhurbaşkanı, başkanlık eder; bulunmadığı zaman bu görevi Başbakan yapar. Milli Güvenlik Kurulu, milli güvenlikle ilgili kararların alınmasında ve koordinasyonun sağlanmasında gerekli temel görüşleri Bakanlar kuruluna tavsiye eder.»** Milli güvenlik demokratik anayasa hukuku bakımından belirli anlam taşıyan bir kavramdır. Bizde geniş bir yorumla uygulandığı anlaşılmaktadır. Milli Güvenlik Kurulunun kamuoyuna açıklanan tavsiye kararlarında, her önemli konunun ele alındığı görülmektedir. Böylece Türk Silahlı Kuvvetleri, en yetkili komutanlarının ağzından, izlenmesinde yarar gördüğü politikayı, hükümete duyurma olanağını bulmaktadır.

Ne var ki, hükümet, bu tavsiye kararlarına uyup uymamakta serbesttir. Böyle olunca da, taraflar arasında anlaşmazlıkların birikmesi ve durumun kopma noktasına gelmesi kaçınılmaz olmaktadır. Nitekim 1971'in ilk aylarında bu noktaya gelinecek ve bürokrasinin etkin kanadını oluşturan Türk Silahlı Kuvvetleri adına verilen 12 Mart muhtırası ile, iş çevrelerine yakınlığı ile tanınan Demirel hükümeti, istifa etmek zorunda bırakılacaktır.

Bürokrasinin politik ağırlığını ortaya koyması bakımından, o günlerin gazetelerinde yer alan kimi demeçleri ansımakta yarar vardır:

4 Mart 1971 günlü gazetelerde, Genel Kurmay Başkanının Ankarada bulunan subaylara yaptığı konuşmada: «Hiç endişeniz olmasın gerekenler, vaktinde arzu ettiğiniz gibi yapılmaktadır. Anayasa ve demokratik rejim içinde gereken, gerektiği zaman yapılacaktır. Tekrar ediyorum, Endişeniz olmasın». dediği yazılıyordu. 11 Mart günlü gazeteler de Genel Kurmay Başkanının Yüksek Komuta Kon-

seyi toplantısında: «Aşırı sağın tehlikesi de, aşırı solun tehlikesi de büyüktür. Ancak aşırı sağ daima karşısında bir alternatif bulacaktır. Bu alternatif güçlerin başında ise Türk Silahlı Kuvvetleri gelmektedir. Fakat aşırı sol iktidara gelirse karşısında alternatif bulamayacaktır. Tehlikenin büyüğü de buradan gelmektedir. Biz Anayasaya sadık kalarak üzerimize düşen ikaz görevimizi her fırsatta yerine getiriyoruz. Hiç kimsenin endişesi olmasın, Türk Silahlı Kuvvetlerini temsil etmek mevkiinde, bulunanlar, vazifelerini müdriktirler ve Türkiye'yi bir tehlikenin kucağına atmayacaklardır. Gereken her şey zamanında yapılmaktadır, bundan sonra gerekenler de yine zamanında yapılacaktır.» biçiminde konuştuğunu belirtiyorlardı.

Ve Genel Kurmay Başkanı ile Kuvvet Komutanlarının imzalarını taşıyan 12 Mart «Muhtıra»sı veriliyordu. «Muhtıra» şöyle kaleme alınmıştı:

«Parlamento ve hükümet süregelen tutum, görüş ve icraatı ile yurdumuzu anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluklar içine sokmuş, Atatürk'ün bize hedef verdiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamuoyunda yitirmiş ve Anayasanın öngördüğü reformları tahakkuk ettirememiş olup, Türkiye Cumhuriyetinin geleceği ağır bir tehlike içine düşürülmüştür.»

«Türk Milletinin ve sinesinden çıkan silahlı kuvvetlerinin bu vahim ortam hakkında duyduğu üzüntü ve ümitsizliği giderecek çarelerin partiler üstü bir anlayışla meclislerimizce değerlendirilerek mevcut anarşik durumu giderecek ve Anayasa'nın öngördüğü reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak ve inkilap kanunlarını uygulayacak kuvvetli ve inandırıcı bir hükümetin demokratik kurallar içinde teşkili zaruri görülmektedir.»

«Bu husus süratle tahakkuk ettirilmediği takdirde Türk Silahlı Kuvvetleri kanunların kendisine vermiş olduğu Türkiye Cumhuriyetini korumak ve kollamak görevini yerine getirerek idareyi doğrudan doğruya üzerine almağa kararlıdır. Bilgilerinize...»

Bu muhtıra üzerine Demirel hükümeti istifa etmiş, yerine bürokrat ve teknokratlardan oluşan Erim hükümeti kurulmuştur. Böylece bürokrasinin asker ve sivil kanatları arasındaki dayanışma ve işbirliğinin yeni bir örneğine tanık olunmuştur. 27 Mayıs'tan sonra da aynı şey olmuştu. Bakanlar kurulunun kuruluşunda hiç bir zorluğa raslanmamıştır. Silahlı Kuvvetleri Demirel hükümetini devirmeye iteleyen nedenler neler idiyse, bakanlık sorumluluğunu yüklenenleri göreve iteleyen nedenler de aynı nedenlerdi. Aynı inançlarla hareket ediyorlardı. Devletin tehlikeye düşürüldüğüne ve dev-

leti korumak ve kollamakla, Devletin hizmetinde olan kendilerinin görevli olduğuna inanıyorlardı. Gördükleri işle, yaşam düzeyleri ile, devlet anlayışları ile aynı sosyal gurubu oluşturuyorlardı.

İki devlet anlayışı çatışmaktadır. Bürokrasinin, otoriter, merkezci, tümcül devlet felsefesi ile, burjuvazinin son tahlilde devleti kâr sağlama aracı gözü ile gören siyasal felsefesi, uzlaştırılmaz biçimde çelişmektedir. Olaylar bürokrasinin bugüne dek kendi devlet görüşünü korumayı başardığını ortaya koymaktadır.

Bu iki devlet felsefesinin, ayrı iki ekonomik sistemi yansıttığı kuşkusuzdur. Bürokrasinin devlet anlayışı, devletin ekonomiye müdahale ettiği ve bir çeşit otoriter «devletçi üretim» ilişkilerinin ağırbastığı bir toplum düzeninin siyasal ideolojisi. Tarihsel kökleri Timar sistemine uzanır. Burjuvazinin devlet felsefesi de, özel girişimci bir topluluk düzeninin siyasal ideolojisini yansıtmaktadır.

Ulusal ekonomimizde devlet kesiminin ağırlığını koruyamadığı; ekonomiye yönverici, dinamik bir güç olma niteliğini büyük ölçüde yitirdiği bir gerçektir. Bu gerileme, bürokrasinin politik ağırlığını olumsuz biçimde etkileyebilir. Beri yandan bürokrasinin kapitalist sistemle bütünleşmesi sonucunu doğurabilecek kimi atılımları da gözden uzak tutmamak gerekir. Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK), dikkatle izlenmesi gereken bir girişimdir.

Kesin olanı şudur ki, bugün bürokrasi, burjuvazi ile toprak ağalarından bağımsız bir baskın güçtür. Devlet yönetimini elinde tutan ve politikada son sözü söyleme durumunda olan bir sosyal guruptur.

Bürokrasi, emekçi halk yığınlariyle birlikte toplumumuzun en eski sosyal grubudur. Osmanlı devletinde bürokrasi baskın ve yönetici sınıf nitelikleri taşımaktaydı. Bugün de, ekonomik dayanağını büyük ölçüde yitirmiş olmakla birlikte, politik gücünü korumaktadır. Bürokrasiyi oluşturan, kişiler, yüzyılların berraklaştırdığı bir politik bilince sahiptirler. Öteki sınıflardan bağımsız, Devleti kollamak, korumak ve yönetmekle görevli bir sosyal gurup oluşturduklarına kesinlikle inanmaktadırlar. Ayrıca Türk bürokrasisi, yüzyılların oluşturduğu bir siyasal ideolojiye de sahiptir.

d — Bürokrasinin İdeolojisi.

Türk bürokrasisinin ideolojisi, yüzlerce yıllık bir tarihin ürünüdür. Merkezci, tümcül, otoriter, güçlü devlet fikri, bu ideolojinin temel ögesidir. Bu ana fikre göre: «tarihin öznesi devlettir. Aşiretleri ulus yapan, imparatorluk haline getiren odur, devlettir. Bu tarihsel görevinde Devlet, buyruğuna sınır tanımaz.» Zamanla Demok-

ratik Cumhuriyet biçimine gelinmiştir. Ama bürokrasinin devlet anlayışı yukarıki niteliklerini gene de korumaktadır.

İkinci öge uygarlıkçılıktır. Osmanlı bürokrasisinin, çetin savaşlar vererek ağırlığını kabul ettirmiş olan Batıya dönük kanadı, uygarlıkçılıktır. Türkiyeyi çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak, bürokrasimizin 250 yıldır gerçekleştirmeğe uğraştığı bir ülküdür. Bu amaca ancak güçlü bir devlet eliyle ulaşılabileceğini düşünen, bürokrasimizin Batıya dönük kanadı, (Ahmet Rıza bey kanadı) geleneksel devlet anlayışını benimsemiştir. Böylece yukardan aşağı uygulanan ve Batıyı örnek alan Reformculuğa gelinmiş olur.

Bu ideolojinin bir başka ögesi olan milliyetçilik, 19. yüzyıl sonlarında Türkçülük biçiminde karşımıza çıkar. İttihat ve Terakki fırkasınca benimsenen bu ilkeyi, Cumhuriyet Halk Partisi ırkçı ve serüvenci karakterinden arındırarak benimsemiştir. İşçileri, köylüleri işe karıştırmadan, bürokrasinin yukardan aşağı halka hizmeti anlamına gelen Halkçılık, Milliyetçiliği tamamlar. Yukardan gelen önerilere, halkın aşağıdan destek olmasını, bürokrasiye bir taban oluşturmasını ifade eder.

Tarihimizde önemli bir dönüm noktası olan Laiklik, bürokrat ideolojiye son giren ilkedir. Cumhuriyet döneminde rejimin başlıca dayanağı olmuştur. Uygarlıkçılık, laiklikle tamamlanmıştır. Dinle devlet işlerinin ayrılması, çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın vazgeçilmez koşulu sayılmıştır.

Sonuç olarak Türk bürokrasisini şöyle tanımlayabiliriz: **Türk bürokrasisi, merkezci, tümcül, otoriter, güçlü bir devletin varlığını, Türk milliyetçiliğinden esinlenen, uygarlıkçı, reformcu, halkçı ve laik bir politika izlenmesinin temel koşulu sayan ve bu politikayı uygulamak ve uygulatmakla, devleti kollayıp kollamakla görevli olduklarını inancını taşıyan Kamu personelinin oluşturduğu baskın bir sosyal guruptur.**

Kamu personeli dışında aynı ideolojiyi benimseyen teknotratlar ve çeşitli mesleklerdeki aydınlar, bürokrasinin yandaşı, destekleyicisidirler. Bürokrasinin yukarda özetlenen ideolojisini, küçük burjuva aydınlarının önemli bir kesimi benimseyecektir. Böylece bürokrasi, yandaşları ile birlikte toplumumuzun etkili bir kesimini meydana getirmektedir.

e — **Bürokrasi ile İşbirliği Sorunu.**

Bürokrasinin burjuvazi ile ve toprak ağalarıyla çelişkileri vardır. Aslında bu çelişkilerin kökü ekonomik temelde bulunmakla birlikte, çelişki yüzeyde reformlar konusunda kendisini göstermektedir. Bürokrasi Anayasada yer alan reformların, ekonomik ve sosyal

tedbirlerin savsaklanmamasını, Atatürkçülükten ödün verilmemesini istemektedir. Oysa burjuvazi de, Toprak ağaları da, reformlara karşıdır.

Toprak ağaları, toprak reformuna açıkça cephe aldılar. Her zaman açıkça karşı koymasalar da, bu iki sınıfın sosyal ve ekonomik reformları türlü yollardan engelledikleri bilinmektedir. Beriyandan Atatürkçülüğe karşı olanları da pek çoktur. Hele laikliğin, yıllardır şurasından burasından ödünler vermektedirler. Tabii tüm bu direnişler geribırakılmış ülkelerde kapitalizmin toplumun ilerlemesini frenlemesinde, uyumsuz ve dengesiz bir büyümeye yol açmasından ileri gelmektedir. Bundan dolayıdır ki, bürokrasiyi kapitalizmle bütünleştirmek için bir takım girişimler yapılmaktadır. Ama dış politikadaki son gelişmeler ise, bürokrasiyi anti-amerikan bir tutuma itelemektedir. Bürokrasinin uygulanan dış politikayı onaylar görünen kanadından, örneğin bir Muhsin Batur'un çıkıp Amerika ile ilişkilerimizi eleştirmesi, ve ülkemizdeki Amerikan üslerinin öncelikle Amerikanın yararına hizmet ettiğini, bizim için ise tehlikeli olduğunu açıklaması dikkat çekicidir. Bürokrasi, baskın çevrelerin bir kanadını oluşturduğu halde, bu çelişkiler onun burjuvazi ve toprak ağaları ile aynı kefeye konulamıyacağını ortaya koymaktadır. Biz bu gibi somut durumları doğru değerlendirmeğe çalışmalıyız.

Bürokrasi bir de kendi içinde çelişik bir durum göstermektedir. Osmanlı bürokrasisinin Doğuya ve Batıya dönük iki kanad oluşturduğunu, sonradan Batıya dönük kanadın da ikiye bölündüğünü belirtmiştik. Şimdi de bürokrasinin içinde sosyalizmden yana bir kanat vardır. Bu kanadın gücü hakkında bir bilgimiz yoktur. Ama giderek bu kanadın güçleneceğini ileri sürmek yanlış olmaz. Buna paralel teknotratlar, küçük burjuva aydınlar arasında da sosyalistlerin sayıları çoğalmaktadır. Bu gelişmeler yarın için umut vericidir.

Ancak bürokrasinin dün olduğu gibi bugün de, sosyalizmden yana olmadığı bilinmelidir. Türk işçi sınıfının doğuşundan bu yana, yardımlaşma sandıklarından bile kuşkulanan bürokrasi, sedikalaşma hareketleri ile acımasız biçimde mücadele etmiştir. Grevleri zor kullanarak kırmıştır. Osmanlı basını işçi hareketlerine sürekli karşı çıkmıştır. Cumhuriyet döneminde de durum değişmemiştir. Faşist İtalya'dan aktarılmış yasa maddeleri ile yasa dışı türlü baskı ve saldırılarla işçi hareketinin gelişmesi önlenmiştir. Sosyalizme açık bir Anayasa yürürlükte olduğu halde, bugün bile sendikalar olsun, sosyalist partiler olsun, türlü engellemelerle karşı karşıya bulunmaktadır. Solun ezilmesi konusunda bürokrasi, burjuvazi ve toprak ağalarıyla her zaman dayanışma halinde olmuştur.

Ne var ki, zamanla her şey değişmektedir. Bürokrasinin, burjuvazi ve toprak ağalariyle olan çelişkilerinin daha da derinleşmesi ve içindeki sosyalist kanadın güçlenmesi, bürokrasiyi, sosyalizmin karşısındaki olumsuz tutumunu değiştirmeye götürebilir. Ama çayı görmeden paçaları sıvamaya kalkışılmamalıdır. Hele sosyalizmin bürokrasinin eliyle kurulacağını düşünmek sosyalizme esastan ters düşer. Sosyalizme geçiş objektif bir süreçtir. Bu süreci oluşturan çelişkiler irademizin dışındadır. Ancak toplumun gelişme yasaları bilinirse, çelişkilerin aşılmasında, çelişkiye taraf olanların iradesi rol oynar. Demek ki, tarihsel gelişmeyi hiçe sayarak tepeden inme buyruklarla sosyalizm kurmak olanaksızdır.

Örneğin sadece üretim araçlarının kamulaştırılması, sosyalizme geçilmesi için yeterli değildir. Kamulaştırmanın iktidara gelmiş olan işçiler, emekçiler tarafından gerçekleştirilmesi gerektir. Çünkü (ücretlilik) durumunun son bulması buna bağlıdır. İşçiler, emekçiler iktidar olmalıdırlar ki, çalışma koşullarını ve ürettikleri malların kullanılış biçimlerini kendileri saptayabilsinler. İktidarda olan işçiler, emekçiler değil de, bürokrasi ise, üretim araçları kamulaştırıldığı halde, işçiler, emekçiler, bir başkasının buyruğunda çalışacaklarından (üreticilik) durumu sürecektir. Dolayısı ile kamulaştırmalara rağmen, sosyalizm askıda kalacaktır; sosyalizmin asıl amacı olan sosyalist demokrasi gerçekleşmiyecektir. Mekanik bir mantıkla alt-yapı değiştiğine göre, er geç üst-yapının da ona uygun biçimde değişeceği ileri sürülebilir. Ama işçiler, emekçiler iktidarda olmayınca, yozlaştırıcı gelişmelerin olabileceğini de hesaba katmak gerekir. Doğru olan sosyalizme işçi sınıfının emekçilerin, eliyle geçileceği ve bürokrasinin buyruklarıyla tepeden inme sosyalizm kurulamayacağıdır.

Bizim bürokrasi, yüzlerce yıl ekonomik sistem olarak bir çeşit (devletçi üretim) ilişkilerine dayandığı için, sosyalist ekonomiyi bir bakıma yadırgamıyabilir. Hele ilerde ekonomik dayanağını tümden yitirecek olursa, bu yadırgamayış bir yatkınlığa bile dönüşebilir. Üstelik bürokrasi iktidarda bulunan güçlerden biri olduğu için, sosyalizme onun öncülüğünde geçmenin daha kolay olacağı düşünülebilir. Bu düşüncelerin geçerli sayılamayacağını yukarda açıkladık. Üretim araçlarının kamulaştırılmış olduğu, planlı bir ekonomi sisteminde (sosyalist sistemde) yönetimin bürokratlaşması, yeni bir bürokrasinin doğması, bugün ciddi bir tehlike sayılmaktadır. Bunun önlenmesi için tedbirler düşünülmesi gerekirken, sosyalizme bürokrasinin öncülüğünde geçmeği önermek akıllıca bir iş olmaz. Sosyalizm işçilerin, emekçilerin düzenidir. Sosyalizme geçiş de on-

ların işidir. Sosyalizmin taşıyıcısı da kurucusu da onlardır; işçi sınıfıdır, emekçilerdir.

Bu, elbet sosyalizme yönelen bürokratlara sırt çevireceğimiz anlamına gelmez. Tüm sosyalist aydınlar gibi, bürokratlar da, sosyalist hareket içinde yerlerini alacaklar, emekçilere yararlı olmaya çalışacaklardır.

DÜZELTME

Geçen sayımızda bazı tashih hataları olmuştur, düzeltir sayın okuyucularımızdan özür dileriz.

Sayfa	Satır	Yanlışı	Doğrusu
5	4	Elebet	elbet
12	15	oyni	aynı
14	6	sürdüyüyorlar	sürdürüyorlar
14	21	le	ile
15	32	oyni	aynı
17	24	gösterecek	göstererek
25	4	eleşitriler	eleştiriler
28	18	zul	bul
29	10	devirmciler	devrimciler
31	2	yarışma	tartışma
36	2	ülküler	ilkeler
37	34	söz	öz
39	12	geçmişin	geçişin
42	10	fedekarlığı	fedakârlığı
44	25	konur	korur
44	34	itilemektedir	itelemektedir
45	4	bırrakılmış	bırakılmış
47	21	şunlardı	şunlardır
48	8	şıda	şında
48	29	engeleledi	engelledi
50	4	hazlandırmak	hızlandırmak
51	36	vermiye	vermeye
52	16	karışma	kavuşma
54	26	küç	güç
57	31	doğruya	doğuya
58	11	oarak	olarak
59	15	düşük	düşün
60	17	demokrasi	demokratik
63	29	kedileri	kendileri
67	35	muhrumiyet	mahrumiyet

sosyalist yol

BU SAYIDA:

750 Kuruş